

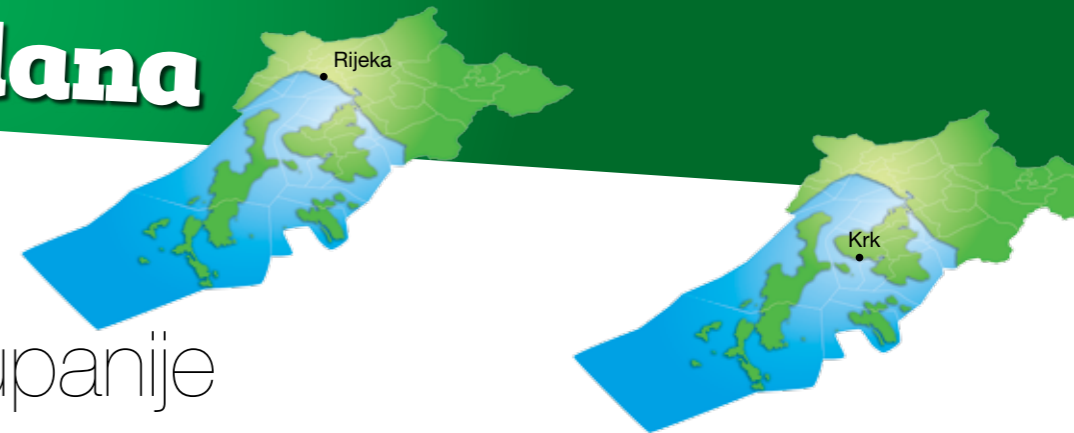
godina VIII. / br. 28 / rijeka / travanj 2012. / besplatni primjerak

zeleno i plavo

magazin primorsko-goranske županije

Mrkopalj

ljepota gorske Hrvatske

5-10 90 dana
županijski info

11-15 razgovor

dr.sc. Vidoje Vujić, obnašatelj
dužnosti župana
Ova godina presudna za
dugoročna rješenja

16-17 na kafe

Tomislav Klarić, gradonačelnik
Bakra
Na Kukuljanovu se gradi
budućnost primorsko-goranske
regije

18-19 vizitka

Beto Matulji
Svi slatki putovi vode u
Matulje

20-21 projekti

Marišćina primjer najsuvremenije
prakse gospodarenja otpadom

22-27 kartulina

Mrkopalj - kolijevka hrvatskog
skijanja

28-31 manjine

Rusini i Ukrajinci
Ponosna manjina koja se bori za
svoj opstanak

32-35 susjedi

suradnja na granici
Općina Kostel, Slovenija
Zemlja vode u srcu šume

36-38 ustanove

srednja škola Hrvatski kralj
Zvonimir - Krk
Temelj razvoja otoka Krka

39 oko nas

Osnovci sa Suska prvi put na
snijegu

40-41 oko nas

Vlasta Juretić, književnica
Ja san zasprave ovisna o
pisanju

42-43 sport

Marin Bogdan, veslač
Do Londona u vlastitoj režiji

44-45 eko etno

Vinodolska Staza kamenih
stupi

46-48 ustanove

Muzej Grada Crikvenice obilježit
će 600 godina od prvog spomena
Crikvenice

49 projekti

Ruža vjetrova otočića Svetog
Marina

50-52 reportaža

Ivan Bubić na Costi Concordiji
Bili smo u kazalištu i mislili da je
sve dio iluzionističkog trika

53 pijat

Restoran-konoba "Nada",
Vrbnik

54-55 pet pitanja

Nenad Šegvić
Glumac koji živi kazalište

56 info zip

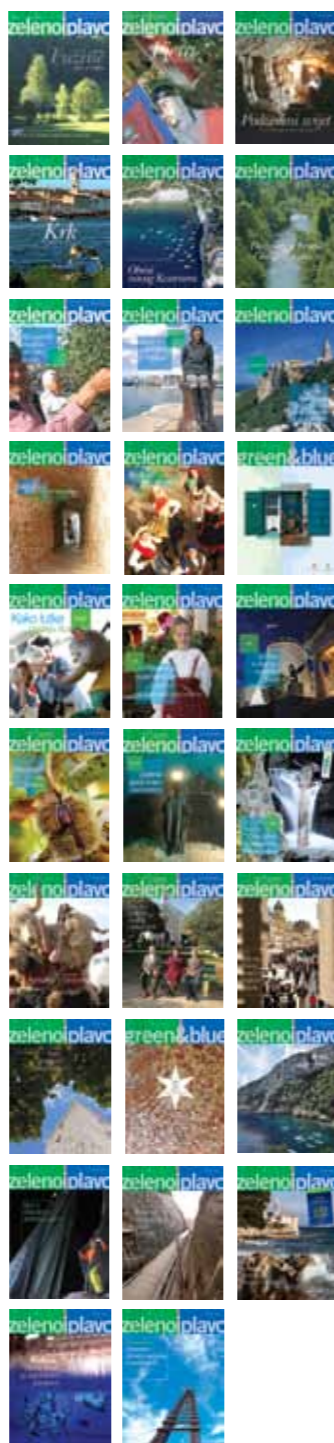
dobitnici nagradne križaljke

57 križaljka

Mrkopalj

58-59 štorija

Karolina Riječka

Impressum:
zeleno i plavo
magazin PGŽ

ISSN 1845-5220
Izlazi 4 puta godišnje
Godina VIII
Broj 28
Travanj 2012.

Izdavač:
Primorsko-goranska županija,
Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:
Prof. dr.sc. Vidoje Vujić

Odgovorni urednik:
Branko Škrobonja

Glavni urednik:
Dragan Ogurlić

Autori tekstova:
Dragan Ogurlić, Marinko Krmpotić,
Barbara Čalušić, Zdravko Kleva,
Boris Perović, Slavica Kleva,
Mladen Trinajstić, Mira Krajnović
Zeljak

Fotografije:
Petar Fabijan, Sandro Rubinić,
Marko Gracin, Damir Škomrlj,
Marinko Krmpotić, Mladen
Trinajstić, Rino Gropuzzo

Naslovnica:
Petar Fabijan
Zadnja:
Renco Kosinožić

Ilustracija:
Vjekoslav Vojo Radoičić

Lektor:
Jasna Škorić

Likovno oblikovanje:
Ivica Oreb

Marketing i produkcija:
Makol marketing, Rijeka, narudžba
oglasa na e-mail: makol@makol.hr
ili fax 051 / 677 226

Tisak:
Forti Animo d.o.o. Zagreb

Naklada:
15.000

Idući broj magazina "Zeleno i
plavo" izlazi u srpnju 2012.

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin Primorsko-goranske
županije **zeleno i plavo**
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Promjene na čelu županije

Nakon što je proveo više
od deset godina kao župan
Primorsko-goranske županije
Zlatko Komadina je imeno-
vanjem za ministra pomorst-
va, prometa i infrastrukture,
zbog nespojivosti dužnosti
Župana i člana Vlade RH,
podnio ostavku te ga je, kao
obnašatelj dužnosti Župana,
naslijedio njegov zamjenik,
prof.dr.sc. Vidoje Vujić

Zlatko Komadina službeno se oprostio na
božićnoj svečanosti u HKD-u na Sušaku

Pročelnik Upravnog odjela za pomorstvo, promet i veze
Nikola Mendrila predaje dužnost Gerhardu Lemplu prije
odlaska u Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture

Primopredaja - Hrvoje Marušić predao je dužnost Tamari
Baraba Carević, uz nazočnost obnašatelja dužnosti župana
Vidoja Vujića

Sa završetkom parlamentarnih izbora 2011.
godine, u Primorsko-goranskoj županiji
dogodilo se nekoliko kadrovskih promjena.
Naime, nakon što je proveo više od deset godina
kao župan Primorsko-goranske županije, Zlatko
Komadina je 23.12.2011. godine imenovanjem
za ministra pomorstva, prometa i infrastrukture,
zbog nespojivosti dužnosti Župana i člana Vlade
RH, podnio ostavku te ga je, kao obnašatelj
dužnosti Župana, naslijedio njegov zamjenik,
prof.dr.sc. Vidoje Vujić.

Dotadašnja zamjenica Župana, Nada Turina-
Đurić, postala je od 23.12.2011. zastupnica
u Saboru Republike Hrvatske dok je dvoje

pročelnika imenovano za pomoćnike ministara.

Pročelnik Upravnog odjela za pomorstvo,
promet i veze, Nikola Mendrila, imenovan je za
pomoćnika ministra u Ministarstvu pomorstva,
prometa i infrastrukture, a poslove pročelnika
preuzeo je kao v.d. Gerhard Lempl, njegov zam-
jenik.

Za pomoćnika ministrice vanjskih i europskih
poslova imenovan je Hrvoje Marušić, pročelnik
Upravnog odjela za razvoj, infrastrukturu i uprav-
ljanje projektima Primorsko-goranske županije a
njegove poslove je kao v.d. pročelnica preuzela
njegova zamjenica Tamara Baraba Carević. ■■

6. susret umirovljenika PGŽ

Povodom dana Primorsko-
goranske županije, u
petak, 27. travnja u Domu za
starije i nemoćne osobe "Mali
Kartec" (Krk), održan je 6.
susret umirovljenika Primorsko-
goranske županije.

U sklopu susreta, u organizaciji
Matice umirovljenika
Primorsko-goranske županije,
održana su sportsko-rekreativna
natjecanja u boćanju, visećoj
kuglani, šahu, pikadu,
nabacivanju koluta, ubacivanju
lopti u koš te u briškuli i trešeti.
Šesti susret umirovljenika
PGŽ otvorio je predsjednik
Županijske skupštine Ingo
Kamenar. ■■

Obnašatelj dužnosti Župana prof. dr. sc. Vidoje Vujić i predsjednik Županijske skupštine Ingo Kamenar uručili su nagrade za životno djelo Zdravku Ćiri Kovačiću i mons. Ivoslavu Liniću. U ime svih nagrađenih zahvalio je Ćiro Kovačić rekavši da je županija u kojoj živimo ne samo najljepša, nego i najeuropskija u Hrvatskoj

Dobitnici ovogodišnjih županijskih nagrada

Obilježen Dan Županije

Zrnice optimizma

Nabrojivši županijske prioritete Vujić je u svome govoru kazao kako unatoč recesiji i velikim teškoćama s optimizmom gledamo u budućnost. Prioritet nad svim prioritetima naše politike i javne uprave trebalo bi biti poticanje novog zapošljavanja i stvaranje mogućnosti poduzetničkog investiranja, samoorganiziranja i restrukturiranja, kazao je Vujić. Izgradnjom nove energetske i prometne infrastrukture s novom željezničkom prugom doći će do punog izražaja geostrateški položaj Primorsko-goranske županije i perspektive povezane s prometom, brodogradnjom, energetikom, turizmom, drvoprerađivačkim djelatnostima te razvojem obrazovnog i znanstvenog sektora. "Nastavimo li po starom modelu investirati bez kriterija i prioriteta, ne piše nam se dobro. Ova Županija, njeni gradovi i općine nisu krivi za model funkcioniranja razvijen na potrošnji, uvozu, trgovini i pljački. Vrijeme je da se nakon dva desetljeća otrijeznimo, okrenemo proizvodnji, znanju, štednji i izvozu. Imamo resurse i ljude, a sada i političku volju da se krene u novom smjeru", zaključio je Vujić.

Dvorana Hrvatskog kulturnog doma na Sušaku ispunjena do posljednjeg mjesta

U četvrtak, 12. travnja 2012. godine, Primorsko-goranska županija svečano je obilježila Dan Županije i devetnaestu godišnjicu postojanja. Svečanost povodom Dana Županije održana je u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku, u nazočnosti saborskih zastupnika te gradonačelnika i načelnika s područja županije, ravnatelja znanstvenih, kulturnih i sportskih i drugih javnih institucija, predstavnika vjerskih zajednica, nacionalnih manjina i etničkih skupina te ostalih uvažanih gostiju.

U prigodnom govoru, obnašatelj dužnosti Župana, prof. dr. sc. Vidoje Vujić izrazio je svoje nezadovoljstvo što je odluku Vlade o stečaju Brodogradilišta Kraljevica i drugim važnim odlukama morao saznati iz medija. Župan je Vladu prozvao da nedovoljno informira lokalnu zajednicu o svojim odlukama i planovima, a pogotovo oko najvažnijih tema kao što je brodogradnja. - Znam da Vlada treba donositi teške odluke, ali nije dobro da ih donosi bez znanja svih zainteresiranih sudionika uključenih u

Domaćini, obnašatelj dužnosti Župana, prof. dr. sc. Vidoje Vujić i predsjednik Županijske skupštine Ingo Kamenar dočekuju uzvanike

Nastup Putokaza

rješavanje konkretnih problema, rekao je Vujić.

Govoreći o ulozi regionalne i lokalne samouprave, Vujić je kazao da je u Hrvatskoj teško razaznati mjesto županija i jedinica lokalne samouprave u programima gospodarske obnove zemlje i izlazu iz krize. Lokalna samouprava izgubila je sav utjecaj, i nema čak ni informacija ni o poslovanju javnih tvrtki na svom području. Šteta je što država regionalnoj i lokalnoj samoupravi do danas nije pružila dovoljno prostora za kreativno sudjelovanje u prevladavanju recesije i poticanju gospodarske obnove, primijetio je Vujić dodavši kako Vlada Jadranke Kosor kao ni ona prethodna Ive Sanadera, unatoč brojnim strategijama, nije ništa napravila na nacionalnoj i regionalnoj razini, niti dopustila da se razvoj dogodi.

U svjetlu radničkog štrajka u Dini na Krku, Župan je upozorio na ozračje neoliberalnog kapitalizma u kojem neki uvećavaju svoj kapital i moć a siromaštvo raste i iz kojega treba pronaći novi put razvoja obzirom da je postojeće stanje postalo socijalno neodrživo. Trebaju nam društvene promjene, rekao je Vujić.

Prof. dr. sc. Vidoje Vujić i predsjednik Županijske skupštine, Ingo Kamenar uručili su i ovogodišnje županijske nagrade. Dvije nagrade za životno djelo ravnopravno su pripale Zdravku Ćiri Kovačiću i

U ime svih nagrađenih zahvalio je Zdravku Ćiro Kovačić

mons. Ivoslavu Liniću, a godišnje nagrade dobili su Savez antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije te osnivači Odsjeka za Talijanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. U ime svih nagrađenih zahvalio je Ćiro Kovačić rekavši da je županija u kojoj živimo ne samo najljepša, nego i najeuropskija u Hrvatskoj.

Uoči svečanosti, pred Središnjim križem na groblju Drenova, županijsko izaslanstvo predvođeno obnašateljem dužnosti Župana, prof. dr. sc. Vidojem Vujićem i predsjednikom Županijske skupštine, Ingom Kamenarom, položilo je vijence i zapalilo svijeće u spomen na poginule branitelje s područja Primorsko-goranske županije. ■■

Imenovani novi pročelnici

Poslije provedenog javnog natječaja, imenovana su tri nova pročelnika upravnih odjela Primorsko-goranske županije. Odjel za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb vodit će doc. dr. sc. Đulija Malatestinić, koja dolazi s mjesta zamjenice ravnateljice Nastavnog zavoda za javno zdravstvo PGŽ. Odjel za razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima preuzima dr. sc. Ljudevit Krpan, dojučerašnji načelnik Službe za stratešku infrastrukturu i razvoj u Zavodu za prostorno planiranje PGŽ, dok će Odjel za pomorstvo, promet i veze voditi Gerhard Lempl, v.d. pročelnika i dugogodišnji zamjenik pročelnika ovog Odjela. Pročelnici su izabrani na mjesta koja su ostala upražnjena nakon odlaska pročelnika Hrvoja Marušića i Nikole Mendrile u Vladu te Ive Afrića na mjesto savjetnika za projekte u zdravstvu Primorsko-goranske županije.

Izabrani pročelnici stupit će na novu dužnost tijekom svibnja 2012. godine.

Vizija o objedinjavanju županijskih službi stara je koliko i Županija sama, a od ove godine napokon i provedena u djelo. Osim što pojeftinjuje troškove uprave, poboljšava se kvaliteta usluge za sve građane

Županijski odjeli u novoj zgradi

Nova zgrada županijskih odjela na Slogin kuli (Snimio: Vedran Karuza)

Transparentnost i dostupnost

Po transparentnosti svog rada, po informatizaciji i internetizaciji, a time i dostupnosti svoje usluge građanima, županijska i gradska uprava predstavljaju uzor svima ostalima u Hrvatskoj, pa tako i samoj Vladi, riječi su potpredsjednika Vlade Nevena Mimice. Najavio je da će u skoroj budućnosti cijela javna i državna uprava postati umrežena, te će svi registri informacija i dokumenata uskoro postati povezani, a cijeli sustav postat će dio informacijske mreže EU. Nestat će fizički papiri i razne potvrde, i situacija da građanin za jednu uslugu mora obići deset šaltera.

Šest županijskih upravnih odjela s ukupno 90 zaposlenika preselilo se krajem siječnja u novu modernu zgradu na Slogin kuli u Rijeci. Time je završen dugi period dislokacije upravnih odjela koji su funkcionirali na četiri adrese. Vizija o objedinjavanju županijskih službi stara je koliko i Županija sama, a od ove godine napokon i provedena u djelo. Osim što pojeftinjuje troškove uprave, poboljšava se kvaliteta usluge za sve građane.

Nekada je zgrada na Slogin kuli u centru Rijeke bila vlasništvo Erste banke. Županija je 2007. godine zgradu kupila od Erste banke, i platila je oko 2,5 milijuna eura. Nakon svih dodatnih ulaganja u zgradu, troškovi su nešto ispod 5 milijuna eura, ili preciznije 2.730 eura po kvadratu. Zgrada ima šest katova, u projektu

oko 260 četvornih metara ili devet ureda na katu. Na vrhu zgrade je i konferencijska dvorana.

Cijeli događaj, preseljenje župana, šest odjela županijske uprave i zaposlenika Primorsko-goranske županije u novu zgradu obilježeno je 30. siječnja video-konferencijom u koju su se, osim obnašatelja dužnosti župana dr. Vidvoja Vujića i bivšeg župana Zlatka Komadine, uključili i potpredsjednik Vlade Neven Mimica, riječki gradonačelnik Vojko Obersnel i rektor Sveučilišta u Rijeci Pero Lučin.

Osim najmodernije informatičke tehnologije, objekt na fasadi ima i fotonaponske ćelije kojima se namiruje dio potreba za električnom energijom i ujedno zgradu čini energetski učinkovitom sa svim potrebnim certifikatima,

Fotonaponskim ćelijama na fasadi namiruje se dio potreba za električnom energijom

Preseljenje županijskih odjela obilježeno je prvom takvom video-konferencijom između Vlade, lokalne uprave i sveučilišta

Djelatnici Upravnog odjela za obrazovanje, kulturu i sport u novim prostorijama

koji je svrstavaju u drugu od ukupno osam kategorija po EU standardima.

Poznato je i što će biti s dosadašnjim lokacijama: u županijske prostore u Ciottinoj ulici smjestit će se tvrtke Ekoplus, Regionalna razvojna agencija "Porin" i REA "Kvarner", dok će prostori u Žrtava fašizma 17 i Splitskoj ulici 2 bit će vraćeni Gradu Rijeci.

U staroj zgradi u Adamićevoj ostao je Ured Županije, Upravni odjel za razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima i Ured unutarnje revizije s oko 30-ak zaposlenih, a u ispraznijim prostorima uređeni su prostori za riječke zastupnike i ministre te press room. ■■

Nepovoljne demografske brojke

U sjedištu Županije 9. ožujka održan je Okrugli stol na temu "Perspektive demografskog razvoja, sustav naselja i područja za građenje Primorsko-goranske županije", u organizaciji Zavoda za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije. O "Perspektivi demografskog razvitka PGŽ-a do 2031. godine" govorili su dr. sc. Ivan Lajić s Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu, a o "Sustavu naselja i prijedlogu strukture područja za građenje u PGŽ-u", Duško Dobrila, dipl. ing. arh., iz Zavoda za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije.

Na okruglom stolu prezentirane su spoznaje do kojih smo došli u okviru dviju tema: "stanovništvo" i "građenje". Nažalost, sve projekcije budućeg kretanja broja stanovnika govore da će ukupan broj stanovnika u Županiji opadati (do 2021. za 5 posto, a u periodu od 2021.-2031. još za 4 posto). Procesi ukazuju i da će se demografska polarizacija između njezinih podregija i dalje pojačavati: broj stanovnika Grada Rijeke i Gorskog kotara i dalje će padati, broj stanovnika Priobalja i Otoka će rasti, a broj stanovnika Otoka ostat će gotovo na današnjoj razini (uz minimalan rast).

Smanjit će se broj i udio stanovništva radnoaktivne dobi, a "strukture" stanovništva postat će još nepovoljnije nego li su danas: stanovništvo će biti sve starije, smanjit će se broj djece predškolske, školoobvezatne i srednjoškolske dobi, a povećat će se ovisne dobne skupine. ■■

S Okruglog stola

Ukupno se radi o oko osam milijuna kuna koje je Županija na razne načine darovala Vukovaru, a Vukovarci su to prepoznali

Gradonačelnik Željko Sabo uručuje priznanje na svečanoj sjednici Gradskog vijeća Vukovara

Županiji Medalja Grada heroja

U prvom planu - medalja za doprinos obnovi grada-heroja

Ovogodišnji dobitnik Medalje Grada Vukovara je Primorsko-goranska županija, za doprinos obnovi grada-heroja. Našoj je Županiji ovo priznanje uručeno povodom Dana Grada Vukovara i Dana zaštitnika Grada, sv. Filipa i Jakova 2. svibnja 2012. na svečanoj sjednici Gradskog vijeća Grada Vukovara. Svečanoj sjednici je u ime Primorsko-goranske županije prisustvovao pročelnik Ureda Županije Branko Škrobomnja.

- Još krajem 90-tih godina tadašnji državni vrh je predložio da se pomogne ratom pogođenim prostorima, izvijestio je Škrobomnja na tjednom press kolegiju 7. svibnja. - Primorsko-goranska županija je odlučila donirati sredstva za obnovu Sportske dvorane u Borovom naselju čija je ukupna

vrijednost procijenjena na gotovo 15 milijuna kuna. U obnovi su sudjelovali i gradovi i općine s područja naše Županije, "Ceste" Rijeka, a priključilo se i tadašnje Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo. Od 2006. godine u Lječilištu Veli Lošinj Županija organizira zdravstveno-rekreativni kamp za djecu iz Vukovara. Osigurana su i sredstva za obnovu Fontane u parku naselja Borovo, a prošle godine je za izgradnju igrališta-boćališta Županija također osigurala sredstva. Primorsko-goranska županija pomaže Hrvatskom društvu logoraša srpskih koncentracijskih logora, Vukovar. Ukupno se radi o oko osam milijuna kuna koje smo kroz sve ove godine darovali Vukovaru, zaključio je Branko Škrobomnja. ■■

Ova godina presudna za dugoročna rješenja

Kao prioritet nameće nam se izrada novog županijskog prostornog plana, koji bi trebao ponuditi viziju našeg razvoja kao najbolja dugoročna rješenja za poboljšanje prometne povezanosti lučkog, industrijskog i energetskog čvora, kako unutar RH tako i sa zemljama u regiji, te ponuditi najpovoljnije lokacije za razvoj gospodarskog sektora

PRIMJER USPJEŠNOSTI

CZGO "Marišćina" u Bruxellesu

Primorsko-goranska županija sudjelovala je početkom svibnja u Bruxellesu na konferenciji pod nazivom "Hrvatske regije - regije Europe", u organizaciji Hrvatske poslovne mreže i u suradnji s Odborom regija i Delegacijom hrvatskih promatrača u Odboru regija.

Konferencija je okupila visoke

dužnosnike Europskog parlamenta, povjerenike Europske komisije, predstavnike Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH i Misije Republike Hrvatske pri Europskoj uniji, hrvatskih promatrača u Odboru regija te predstavnika Jadranske euroregije. U okviru programa, predstavljeni su dosadašnji najuspješniji projekti

financirani iz europskih i međunarodnih fondova, a Primorsko-goranska županija je na konferenciji "Hrvatske regije - regije Europe" prezentirala projekt "CZGO Marišćina", kao primjer uspješno implementiranog projekta financiranog sredstvima Europske unije. ■■

Dr.sc. Vidoje Vujić: Mi smo dobro posložena Županija i zato i u otežanim okolnostima možemo funkcionirati bez teškoća

Okolnosti u kojima radim nisu uobičajene, ali vjerujem da ćemo bez većih teškoća premostiti vrijeme do novih izbora. Županijske stručne službe broje otprilike dvjesto ljudi. Ako svi savjesno rade svoj posao Županija kao stručno i izvršno tijelo može funkcionirati bez teškoća. Zna se tko odlučuje, kako se odlučuje, što je odlučeno i tko je odgovoran za provedbu

Razgovarao: Dragan OGURLIĆ • Snimio: Petar FABIJAN

Nakon pobjede Kukuriku koalicije i odlaska bivšeg župana Komadine i najbližih suradnika u Vladu i ministarstva, ostali ste, rekli bismo, usamljeni na čelu Županije. Na Vama je da iznesete mandat do kraja, do redovnih lokalnih izbora u proljeće 2013. godine. Prvo što ću Vas pitati je kako stizete raditi ono što su ranije radile tri osobe: župan i dva zamjenika?

- Okolnosti u kojima radim nisu uobičajene. Njih je nametnuo zakon i odlazak spomenutih kolega na dužnosti u Sabor i Vladu. Vjerujem da smo se uspješno prilagodili situaciji i da ćemo bez većih teškoća premostiti vrijeme do novih izbora. Županijske stručne službe broje otprilike dvjesto ljudi. Ako svi savjesno rade svoj posao Županija kao stručno i izvršno tijelo može funkcionirati bez teškoća. Naša Županija je dobro stručno uređena i za sve poslove imamo stručno osoblje i odgovarajuće zamjene. Zna se tko odlučuje, kako se odlučuje, što je odlučeno, tko je odgovoran za provedbu odluka i izvještavanje o provedbi! Moj posao onako kako ga zamišljam i nadam se provodim je da nakon uočavanja i osluškivanja potreba zajednice, te nakon pribavljenih konzultacija s kolegicama i kolegama donesem ispravne odluke i delegiram ih na izvršitelje.

Novi županijski prostorni plan

Koji su glavni prioriteti koje treba dovršiti do kraja mandata, na području komunalne infrastrukture, ali i društvenih djelatnosti?

- Kao prioritet nameće nam se izrada novog županijskog prostornog plana, koji bi trebao ponuditi viziju našeg razvoja kao najbolja dugoročna rješenja za poboljšanje prometne povezanosti lučkog, industrijskog i energetskog čvora, kako unutar RH tako i sa zemljama u regiji, te ponuditi najpovoljnije lokacije za razvoj gospodarskog sektora.

Cilj Prostorno prometne studije PGŽ, kao podloge za izradu novog Prostornog plana, je povezivanje svih poslovnih zona, u prvom redu zona Miklavlje, Kukuljanovo i budućeg lučkog terminala na Krku (na prostoru Općine Omišalj), uz istodobno razdvajanje lokalnog i tranzitnog prometa, te povezivanje cijele regije na mrežu europskih prometnih koridora. Uz preseljenje lučkih kapaciteta, studijom je predviđena i izgradnja nove riječke zaobilaznice, nizinske željezničke pruge, novog cestovno-željezničkog mosta s kopna na Otok Krk, liburnijske zaobilaznice i željezničkog tunela kroz Učku.

Svi ti kapitalni i skupi projekti velikim dijelom

su interes svjetskog i europskog tržišta. Ukoliko ih ne stavimo u naš prostorni plan i strategiju razvoja neće biti moguće kandidirati ih fondovima EU, niti drugim investitorima. Planiramo da novi županijski prostorni plan bude usvojen do kraja ove godine. I ove godine nastavljamo s kreditiranjem poduzetnika i njihovih programa s ciljem otvaranja novih radnih mjesta. Investicijski fond lučkih uprava investirat će ove godine 18,8 milijuna kuna.

Marišćina, sportske dvorane, zdravstvo...

U području zbrinjavanja otpada i komunalnih djelatnosti, nastavlja Vujić, u tijeku su pripreme radnje i početak gradnje ceste do CZGO Marišćina u čiju se izgradnju prve faze ulaže skoro 400 milijuna kuna. Nastavit ćemo sufinanciranje projekata održivog razvoja Gorskog kotara i kvarnerskih otoka, te ulaganja u projekte obnovljivih izvora energije i implementaciji projekta e-županija.

U području društvenih djelatnosti predstoji izgradnja sportskih dvorana OŠ Andrija Mohorovičić - Matulji, OŠ Branimira Markovića - Ravna Gora, OŠ Fran Krsto Frankopan - Krk a u suradnji s matičnim jedinicama lokalne samouprave izgradnja i rekonstrukcija objekata

osnovnog školstva: OŠ Ivana Gorana Kovačića - Delnice, Područna škola Baška; Strojarsko brodograđevna škola za ind. i obrt. zanimanja, Rijeka; Prometna škola, Rijeka i realizacija prve faze Regionalnog turističko-sportskog centra Platak.

U području zdravstva i socijalne skrbi slijedi izrada projektne dokumentacije, rekonstrukcija i nadogradnja objekata Thalassotherapie Crikvenica; projekt nabavke kapitalne i neinvazivne kardiološke opreme za Thalassoterapiju Opatija; rekonstrukcija i adaptacija objekata Psihijatrijske bolnice Rab; projekt uređenja kuhinje - Centar za rehabilitaciju "Fortica" Kraljevica; rekonstrukcija i adaptacija zdravstveno-ekološkog laboratorija Nastavnog zavoda za javno zdravstvo; nadogradnja i rekonstrukcija Doma za starije i nemoćne osobe "Mali Kartec" Krk; Adaptacija objekata i revitalizacija lječilišnog centra Veli Lošinj i izgradnja novog doma za starije i nemoćne "Volosko".

U području turizma, poduzetništva i poljoprivrede slijedi nastavak ranije započetih različitih programa kreditiranja, ulaganje u razvoj malih poslovnih zona, te sustavno poduzetničko upravljanje turističkom destinacijom Kvarner. Moguće je očekivati da će i neka nova zakonska

Krug po Županiji

Napravili ste u proteklih stotinjak dana "veliki krug" po Županiji, bili u mnogim mjestima, sastali se s čelnicima samouprava, saslušali probleme, i rješavali tekuće problematike. U kakvom je "stanju" područje županije, generalno?

- S obzirom na krizne uvjete Jedinice lokalne samouprave se dobro drže i većinom uspješno rješavaju svakodnevna pitanja. Generalno gledano probalne i očne jedinice lokalne samouprave stoje daleko bolje od onih goranskih. Demografska slika županije se u proteklih dvadeset godina značajno pogoršala, otprilike onako kako se pogoršavala regionalna gospodarska slika. Tamo gdje su gospodarske aktivnosti življe i demografska slika je povoljnija.

Lokalna i regionalna samouprava važan su instrument u pokretanju gospodarskih tokova. Vjerujem da osim fiskalne decentralizacije valja intenzivnije primijeniti načelo supsidijarnosti. Ono što može i treba rješavati lokalna samouprava ne treba biti posao vladinih ureda u Zagrebu

rješenja uvjetovati izmjenu prioriteta ili drugačiji pristup u realizaciji pojedinih projekata čemu ćemo se na vrijeme prilagoditi.

Lječilište Veli Lošinj i Dom u Voloskom

Velik je pritisak na ulaganja u sektoru zdravstva. Jeste li riješili problem revitalizacije Lječilišnog centra Veli Lošinj? Kreće li izgradnja novog Doma za starije i nemoćne "Volosko"?

- U tijeku je postupak izrade idejnog projekta za ishođenje dozvole za rekonstrukciju zgrade Park 1. Lječilišta čime bi se dobio kvalitetniji smještaj pacijenata i gostiju u rangu tri zvjezdice. Istodobno će se prići izradi projekta za izvođenje potpuno nove infrastrukture. Rokovi za sve navedene poslove su skraćeni tako da se javni natječaj za izvođenje radova, uz uvjet osiguranja sredstava, očekuje do 15. kolovoza ove godine.

Projekt Doma za starije i nemoćne-gerontološki centar Volosko u fazi je izrade programa Doma i tehničke specifikacije za što je u javnom natječaju izabran savjetnik Zavod za prostorno uređenje PGŽ, koji ima zadaću u roku od trideset dana pokrenuti izradu idejnog projekta kao osnove za dobivanje lokacijske dozvole te provesti postupak za ishođenje lokacijske i građevinske dozvole. Gradsko vijeće Grada Opatije dodijelilo je Županiji zemljišnu česticu od 1.020 m² koja ulazi u ukupnu površinu na kojoj bi se Dom gradio.

Od broda trenutno nemamo boljeg branda

Bez obzira što Županija nema direktne ingerencije nad privredom, niti može stvarati zakonodavne okvire, na koji način ona može stvarati preduvjete kojima će uz uvažavanje gospodarske realnosti sačuvati vitalne gospodarske grane?

- Najjači zakonski instrument nam je prostorni plan. Njime možemo odrediti koje djelatnosti predviđamo na određenim površinama. Prostornim planom, na primjer, zadržavamo brodograđevnu djelatnost na prostorima koje danas koriste 3. maj i Brodograđilište Kraljevica. Očekujemo da će Vlada Zorana Milanovića decentralizacijom ojačati poziciju lokalne i regionalne samouprave u upravljanju javnim tvrtkama. U Hrvatskoj je teško razaznati mjesto županija i jedinica lokalne samouprave u programima gospodarske obnove zemlje i izlazu iz krize.

Nakon stečaja brodograđilišta u Kraljevici, i odgođe rješenja za 3. maj, nameće se pitanje može li PGŽ sačuvati brod kao proizvod?

- Hrvatska brodograđnja kraljeznica je hrvatskog gospodarstva i industrije. Brod je najjači naš svjetski proizvod od kojega trenutno nemamo boljeg branda. U tim našim brodovima opredmećuje se značajan dio našeg sveukupnog, poduzetničkog, intelektualnog i menadžerskog rada u raznim domaćim industrijama poznatim u svijetu. Gašenjem svakoga škvera i navoza, režemo granu na kojoj sjedimo! Brodograđnja bi, umjesto tereta hrvatskoj državi, trebala biti perjanica i zamašnjak razvoja hrvatske industrije. Već dvadeset godina jedna vlada prebacuje odgovornost za brodograđnju na drugu,

dopuštajući da neodgovorne i nestručne uprave gomilaju gubitke i dugove.

Veće ovlasti lokalnoj samoupravi

Vaš prethodnik, župan Zlatko Komadina, zalagao se za fiskalnu decentralizaciju i spuštanje ovlasti prema lokalnim samoupravama, za što prijašnja vlast nije imala sluha. Da li vidite da se nešto radi na tom pitanju?

- Još je prerano pritiskati novu Vladu s tim pitanjima. Iz ormara one prethodne Vlade još ispadaju kosturi, negativni gospodarski trendovi još nisu zaustavljeni i prve značajnije mjere tek su donesene. Lokalna i regionalna samouprava važan su instrument u pokretanju gospodarskih tokova. Vjerujem da osim fiskalne decentralizacije valja intenzivnije primijeniti načelo supsidijarnosti. Ono što može i treba rješavati lokalna samouprava ne treba biti posao vladinih

ureda u Zagrebu!

Što očekujete od nove Vlade na ovom području, odnosno koliko im vremena dajete za ostvarenje izbornih obećanja?

- Ja osobno očekujem ostvarenje onoga što je Kukuriku koalicija obećala! Provedbenu dinamiku odredit će Vlada. Odlučujući moment su raspoloživa sredstva i stupanj pripremljenosti projekata. Nije nužno da u sve projekte ulazi država proračunskim sredstvima. Postoje i zainteresirani inozemni ulagači.

Vjera u turističke potencijale Kvarnera

Na opatijskom Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu držite Katedru za makroekonomiju, a po funkciji ste predsjednik Turističke zajednice PGŽ. Poznato je da se zalažete za jače brendiranje Kvarnera kao

turističke destinacije...

- Područje turizma sastavnica je mojih užitih stručnih i znanstvenih interesa. Tu živim i radim i kroz razna istraživanja imam neposredan uvid u mogućnosti i probleme Kvarnera kao turističke destinacije. Brendiranje turističkog Kvarnera je kontinuirani proces koji u nas već ima potrebnu institucionalnu potporu. Važno je da se prostor Kvarnera razvija i gospodarski koristi poštujući načela održivosti. Energetska postrojenja, prijevoz i prerada nafte, petrokemija, lučke aktivnosti, industrija i promet općenito moraju naći najbolje i najsretnije putove suživota s turizmom. Turistički razvojni potencijal Kvarnera nemjerljiv je ukoliko se održi europska potražnja u turizmu. Skupa s Istrom, Kvarner je najbolje pozicionirana hrvatska turistička destinacija. ■■

Vujić: Planiramo da novi županijski prostorni plan bude usvojen do kraja ove godine

EU je velika prilika

Može li EU pomoći riješiti naše probleme, ako ih sami ne riješimo? Kako vidite Hrvatsku i PGŽ u Europskoj uniji, sada kada je poznat datum hrvatskog ulaska u EU?

- Za naše županijsko gospodarstvo, poglavito za riječki bazen, izuzetno je važno priključenje Europskoj uniji. Rijeka će srednjoeuropskim zemljama postati privlačna točka izlaska na more, a svjetskom gospodarstvu zanimljiva za ulaganja u infrastrukturu i druge poduzetničke aktivnosti. Moramo znati da nam nitko neće pomoći ukoliko ne budemo više radili, učili, stvarali i bili konkurentni na globalnom, regionalnom i svjetskom tržištu. EU ni jednoj svojoj članici ništa ne jamči, ona samo nameće svoju pravnu stečevinu, procedure, standarde rada i lojalnu konkurenciju. Na nama je da na tim postulatima odredimo naše prioritete i ciljeve razvoja. EU nam pruža priliku koju kao zemlja moramo iskoristiti.

Na Kukuljanovu se gradi budućnost primorsko-goranske regije

Razgovarao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Potporu razvoju Bakra očekujem i od nove vlasti - Tomislav Klarić

Grad Bakar je od 2001. do 2011. godine "narastao" za 500 stanovnika ili, slikovito, za cijelo jedno naselje. Novopridošlo stanovništvo uglavnom su mlade obitelji s djecom, što je uvjetovalo i novi pristup kreiranju razvoja grada kako bi se stvorili što bolji uvjeti za kvalitetan život. Jedan od osnovnih ciljeva gradske vlasti je stvoriti nova radna mjesta za sve naše građane. Prije svega u Industrijskoj zoni Kukuljanovo, najvećem gospodarskom subjektu na području Grada Bakra. Koliko je ova industrijska zona važna, ne samo za Grad Bakar, nego i za cijelu Primorsko-goransku županiju, dokazuje i prošlogodišnje posebno priznanje koje joj je odlukom tadašnjeg župana, Zlatka Komadine, dodijeljeno na prošlogodišnjoj proslavi Dana Županije za unapređenje poslovanja, doprinos razvoju na području gospodarstva PGŽ-a te iznimna postignuća u radu.

Ni dana bez otvorenih gradilišta

- Želimo stvoriti najveću industrijsku zonu u Hrvatskoj ne samo po površini, već i u smislu infrastrukturne opremljenosti, dali smo si zadatak da se ni jedan dan ne smije dogoditi da tamo nemamo otvorena gradilišta. Tako je već gotovo osam godina, a i u ovom trenutku imamo četiri gradilišta. Svake godine napravimo zračnu snimku Industrijske zone na kojoj se opažaju nevjerojatne promjene. Gotovo 99 posto investicija financirano je isključivo sredstvima Grada Bakra i Industrijske zone. Mi smo samo u protekle dvije i pol godine uložili vlastitih više od 60 milijuna kuna, a država je u osam godina ukupno pomogla s 3,7 milijuna kuna za tri projekta. To sve govori, kaže gradonačelnik Bakra Tomislav Klarić.

Država je ipak darovala dio zemljišta, točnije vratila?

- Na tih 250 tisuća četvornih metara posao su već dobile brojne građevinske firme. Država je tako dobila poreze, mi gradimo infrastrukturu, a već dolaze i novi poslovni subjekti. Dok je to zemljište bilo u državnom vlasništvu, bilo je beskorisno, ne samo za Bakar, nego i za Županiju i za čitavu državu.

Mnogi su potporu države tumačili činjenicom da je na vlasti bio HDZ, stranka kojoj i vi pripadate. Vlast se na državnoj razini promijenila. Očekujete li i dalje potporu?

- Politika nas koji imamo čast voditi naš Grad je vizija satkana od ljubavi prema rodnom kraju. Ovo što sada gradimo, stvaramo na temeljima koje smo

naslijedili. Temelji koje sada polažemo ostat će iza nas našoj djeci. Mislim da sam na ovome mjestu ne zato što sam u HDZ-u, nego zato što sam vodio grupaciju ljudi koja je imala svoj program. I bez obzira koje političke boje ljudi nosili, koje vjeroispovijesti ili boje kože bili - svi mi smo tu zbog naših građana. Tako da potporu i dalje očekujem i od nove vlasti.

Vodovod za čitavo područje Grada Bakra

Cilj je, kako ste više puta istaknuli, stvoriti modernu, infrastrukturno uređenu poslovnu zonu s 10.000 zaposlenih.

- Ono što mi je posebno zadovoljstvo je činjenica da na području Industrijske zone posao nalaze i ljudi iz Gorskog kotara, iz Rijeke, čitave Grobnišćine, Kraljevice... Sad je tamo oko 3.260 zaposlenih i vjerujem da ćemo taj cilj od 10.000 i ostvariti.

Vaš je moto, koji često naglašavate, da se protiv krize može boriti samo radom. Pri tome spominjete brojne investicije. Kako to uspijevate u razdoblju recesije koja je utjecala da je bakarski proračun i ove godine morao biti smanjen?

- Mene moji prijatelji i kolege vijećnici često znaju zezati da govorim samo o bagerima i o gradilištima, ali svi ti bageri i sva ta gradilišta znače život. I ono što se tim bagerima izgradi, u konačnici će donijeti sredstva u proračun Grada Bakra koja ćemo onda moći usmjeriti i kulturi, i sportu, i zdravstvu, i svemu ostalom, gdje god je potrebno.

Izgrađena su dva nova dječja vrtića, obnavljaju se domovi kulture, gotovo sve crkve na području

U deset godina Grad Bakar narastao je za 500 stanovnika

Industrijska zona Kukuljanovo najveći je i najbrže rastući gospodarski subjekt na području Grada Bakra

Grada Bakra su obnovljene ili su u nekoj fazi obnove, izgrađena je i gradska knjižnica i sportska dvorana, uređeno više od 800 metara obale, ljetna pozornica, čitav niz fasada, krovova, izgrađen vodovod za Melnice, što je investicija teška 15 milijuna kuna. U suradnji s državom uspjeli smo maknuti koksaru i sanirati taj plato i već smo u kontaktu sa Svjetskom bankom i stavili smo i na papir naše vizije tog prostora. Izrađen je već, i samo ga treba usvojiti, urbanistički plan same jezgre Bakra. Raspisan je natječaj za izgradnju zdravstvene stanice i parkirališta na Krasici, radi se na vodovodnim ograncima na Krasici, a gotove su dozvole za još četiri nova ogranka. Još nam treba 14 milijuna kuna koje ćemo tražiti iz fondova kako bismo završili spajanje fužinskih izvora pitke vode s bakarskim, tako da će čitavo područje Grada Bakra biti pokriveno vodom.

Ono što nismo rezali to je financiranje pomoći za sve naše udruge s područja Grada Bakra, povisili smo i zdravstveni i socijalni standard na našem području, uložili u ambulante i medicinsku opremu, izgradili smo novu ambulantu u Bakru. Tako da se o našim projektima može puno govoriti. No, unatoč teškoj situaciji i smanjenju proračuna, nemamo nekih velikih kreditnih obveza, oslanjamo se gotovo isključivo na svoja sredstva.

Infrastruktura, onda stanovništvo

Grad Bakar, osim samog naselja Bakar, čini još deset naselja. Politika je vaše gradske vlasti da se sva naselja razvijaju ravnomjerno.

- Gledam to ovako: imam jedanaestero djece (naša naselja) i moram dati svima jednako. I ne dogodi nam se da u nekom trenutku nismo neg-

dje nešto radili. Dakle, u svim našim naseljima se radi. Normalno je da neka investicija traži puno više sredstava. Recimo, konkretno, Industrijska zona je prioritet i zbog radnih mjesta i zbog punjenja proračuna, ali nismo zanemarili ni, recimo, spomenuto naselje Melnice koje ima svega desetak kuća.

Stalno su aktualne rasprave o reorganizaciji lokalne samouprave. Nedavno se pojavila studija koju je naručila Hrvatska zajednica županija, a prema kojoj bi Bakar izgubio status grada i bio spušten na razinu općine, iako je u istoj toj studiji, uvršten među prvih pet gradova po uspješnosti.

- Mislim da su takva promišljanja, ne samo za Bakar nego i za sve općine i gradove na području PGŽ-a, promašena. Doslovno svaka jedinica lokalne samouprave ovdje pokazala je koje potencijale ima, u smislu izgrađenosti, organizacije, sporta, zdravstva, kulture, ulaganja u svoj kraj. To jedan centar ne bi mogao. A sve ovo o čemu smo govorili, pa i po pitanju razvoja Industrijske zone, i po razvoju infrastrukture i svih ostalih naših projekata koje smo odradili u vrlo kratkom periodu sa svojim sredstvima, dokazuje da je takvo promišljanje suludo jer limitirati nešto na broj stanovnika, a zanemariti povijest, kulturu, tradiciju pa i geostrateški položaj, može nanijeti samo štetu. Mi smo mogli bez problema udvostručiti broj našeg stanovništva, ali smo se odlučili za pažljivo prostorno planiranje, koje znači da ne širim previše građevinsko područje i ne idemo u nekakvu stihijsku izgradnju. Naš cilj je najprije izgraditi infrastrukturu, a onda pored te infrastrukture proširiti građevinsko područje i graditi kuće. ■■

Definitivno protiv luke za rasute terete

Na kvalitetu života u nekoj sredini, a time i na njenu privlačnost za život, utječe i kvaliteta zraka. To je jedna od bolnih točaka Bakra, koji je u svojoj povijesti podnio i prevelike žrtve kada je u pitanju zagađenje okoliša.

- Ekološka situacija daleko je bolja, samim time što je koksara ne samo srušena nego i saniran teren na kojemu se nalazila. Ono što nam je definitivno težak teret na leđima je luka za rasute terete, i to način na koji je ona napravljena. Već sam pogled na nju odbija, a da ne govorim o svim ostalim problemima koje nam ona stvara. Mi smo definitivno protiv nje i sve ćemo napraviti da ona ne bude u Bakru. Bakar je nastao kao luka prije tisuću godina i bit će luka i neka bude, mi nismo protiv luke, ali ne luke za ovu vrstu tereta. Mislim da konfiguracija terena i prostor ovoga dijela obale definitivno nije za takvu vrstu tereta. S druge strane, Bakar zbog te luke ima ne samo devastaciju, nego i ogromne ekonomske štete, a ne gubi samo Bakar nego i Primorsko-goranska županija i Republika Hrvatska. Jer s ovako predivnim zaljevom, ovako predivnom prirodnom i s ovakvom prometnom povezanošću, Bakar postaje, a tu mislim na čitavo naše područje, ne samo središte, prostor za zbrinjavanje stanovništva s mogućnostima kakve, usudit ću se reći, nema niti jedna bliža lokalna samouprava.

Omiljena terasa u centru Matulja

Obitelj Sušanjs

Unutrašnjost slastičarnice Beto

Svi slatki putovi vode u Matulje

Napisala: Slavica KLEVA
Snimili: Sandro RUBINIĆ i Rino GROPUZZO

Zašto "Beto"?

Bračni par Sušanjs lokal Beto ima u najmu. Za razliku od prijašnjih ugostitelja koji su mijenjali ime lokalu, bračni par je vratio staro ime lokala koji se sredinom prošlog stoljeća zvao po vlasniku kuće Bertu Rubeša, a od milja ga prozvaše Beto.

Bračni par Sušanjs, Biserka i suprug Majk, oboje ugostitelji po struci, nakon što su ispekli zanat radeći kod drugih ugostitelja, 2004. godine odlučili su i sami pokrenuti biznis. Od samog početka to je bio "Beto", lokal u centru Matulja u kome se osim kave nudio sladoled vrhunske kvalitete kojeg je pripremao Majk Sušanjs. Nakon godinu dana, ujesen 2005. godine, hrabro su se upustili u proizvodnju slastica i kolača i napravili "slatku revoluciju".

- Radilo se u dvije smjene, suprug i ja

nismo znali što znači pauza, ali samo smo na taj način mogli planirati daljnje širenje posla, prisjeća se početaka vlasnica Biserka Sušanjs. Tada smo zapošljavali jednu konobaricu, a danas, sedam godina kasnije, Beto zapošljava 22 radnika, najvećim dijelom slastičare.

Od malog prostora do proizvodne hale u Rupi

Prije tri godine renovirali su poslovni prostor, nekako u vrijeme kada su na naša vrata stidljivo kucali prvi znaci recesije. No

Nakon što su ispekli zanat kod drugih ugostitelja Biserka i Majk Sušanjs odlučili su 2004. sami pokrenuti biznis. Danas su kao gospodarski subjekt među prvih deset po visini redovnih davanja doprinosa Općini Matulji, a slasticama opskrbljuju cijelu regiju

bračni par Sušanjs priznaje da su se uspjeli izvući iz većih problema, premda su bili zatvoreni tri mjeseca, a ne jedan kako su planirali. Ekvilibrirali su na rubu pozitivnog poslovanja, no tada ih je Istarska banka prepoznala kao uspješne klijente i od tada ih prate u svim njihovim investicijama. Prije godinu dana renovirali su prostor na katu i time dobili još jedan kvalitetan poslovni prostor kojim su omogućili slastičarima da "lakše dišu". Naime, u malom poslovnom prostoru koji se veže na lokal naprosto više nije bilo uvjeta za izradu slastica u onim količinama da bi zadovoljili sve potrebe. Sada se dvanaestak slastičara nalazi u opremljenom i funkcionalnom prostoru i u miru kreiraju slastice.

A planove i investiranja u razvoj slatkog biznisa bračni par Sušanjs ne krije. U tijeku je izgradnja proizvodne hale u Rupi koja bi trebala biti gotova u rujnu ove godine. Zajedno s poslovnim partnerom Higgs d.o.o. koji se bavi prodajom proizvoda za hotelijerstvo i ugostiteljstvo našli su zajednički interes. U 350 četvornih metara koliko će iznositi površina poslovnog prostora, bračni par Sušanjs će instalirati najnoviju tehnologiju za proizvodnju vrhunskih slastica, torti, kolača, kekisa. Zajedno s preseljenjem bit će spremni i ISO standardi sa već uhodanim HACCP sustavom kvalitete čime jamče kakvoću namirnica pri izradi slastica.

Ponosni na svoje proizvode

- Planiramo zatražiti pomoć Primorsko-goranske županije, nastavlja Majk Sušanjs. Do sada nismo od nikoga tražili pomoć,

no vjerujemo da će Županija prepoznati naš rad i odobriti neka sredstva za daljnji razvoj. S druge strane, kao gospodarski subjekt nalazimo se među prvih deset po visini redovnih davanja doprinosa Općini Matulji, podsjeća Sušanjs.

- Strast prema slasticama odvela nas je u drugom smjeru. Imali smo viziju, nismo željeli biti tvornica kolača, želimo stvarati vrhunske slastice koje će voljeti djeca i odrasli, naglašava Majk koji s ponosom ističe da obožava raditi sladolede. Pripremanje torti, kolača, sladoleda i ostalih slastica je zahtjevan posao, ali radimo ga s ljubavlju i ništa nije teško. Jako smo ponosni na naše proizvode, ali neprestano smišljamo nove vrste ukusnih torti, kolača i sladoleda, kako bi iznenadili naše vjerne goste. Od 2005. godine iskušavam sve moguće recepture, miješam raznorazne "materijale", namirnice i do sada smo tri puta promijenili naš slatki program obogaćujući ih drugim okusima. Sada težimo izradi lakših krema, prhkkih tijesta, osjetili smo da to kupci više vole i kupuju, dodaje Majk. Voće se uvijek koristi svježje, čak izbjegavaju zamrznuto voće dok se paste i kreme od čokolade i kakaa uglavnom pripremaju u "Betu". U slastice, torte, kolače i sladolede stavljamo isključivo svježje voće.

Prošle smo godine posjetili Fužine i obrt "Borovnica" gdje smo brali jagode s njihove plantaže. Jagode, maline, borovnice, ribizle uzgajaju u zdravom okolišu i na prirodan način, dopunjuje Majk koji kaže da samo u jednom ljetnom mjesecu za izradu slastica potroši i tonu jagoda. Priznaju da su im torte

za vjenčanja i ferero torta favoriti i omiljeni proizvodi među kupcima.

Deficit pekara i slastičara

- Kako izgleda jedan dan? Pa ustajanje u 5.30 sati, u lokalu do 14 sati, a poslije se odmah selim u kuću gdje me čeka dvoje male djece i nastavak s kućanskim poslovima, nasmijala se Biserka Sušanjs. - Kao domaćica imam puno radno vrijeme, a kao poslovna žena odradim još jedno radno vrijeme. Ipak je tu velik broj zaposlenih, treba misliti i na njihove obitelji, redovitu isplatu plaće.

- Puno ulažemo u rast i razvoj poslovanja, dodaje Majk. - Smatramo da naša vizija i ljubav prema poslu koji radimo zahtjeva određenu prezentaciju i prepoznatljivost na tržištu. I zato smo 2010. godine stvorili službeni logo Beto slastica. Investiranjem u brand Beta željeli smo postići prepoznatljivost na tržištu i odmaknuti se korak ispred konkurencije. Osim vizualne komunikacije bitna je i komunikacija sa gostima, zato smo organizirali edukacije naših zaposlenika kako bi uvijek pružili najbolju moguću uslugu. S ulaskom u Europsku uniju nadamo se "uvozu" talijanskih slastičara koji su majstori ukrašavanja slastica. S druge strane moram istaknuti da je danas teško naći dobrog slastičara mladog čovjeka koji želi učiti i raditi. Čini mi se da su današnje generacije mladih ljudi nezainteresirane za posao, a kada netko i dođe, odmah bi radio tortu, ukrašavao je, bez puno razmišljanja da li će proizvod u konačnici zadovoljiti kupca. Na tržištu radne snage osjeća se deficit pekara i slastičara, misli Majk Sušanjs.

Naše su slastice stigle do svih većih mjesta, od Rijeke, Opatije, Raba, pa čak do Pule, Buja, Delnica, Krka, a nosili smo slastice i u Karlovac, nabrāja Majk Sušanjs ne krijući poslovne apetite da se proširi i izvan granica naše Županije. ■■

Torta od jagoda

Sav otpad koji se bude preuzimao na pretovarnim stanicama u Delnicama, Novom Vinodolskom, Cresu, Rabu i Krku i onaj kojeg dovezu komunalna društva iz Rijeke i s Liburnije, bit će izvagan, a tim društvima preuzimanje naplaćeno po toni otpada. Time će se stimulirati selektiranje otpada

projekti

Od primjerice 100.000 tona otpada koji se preuzme, samo će trećina trajno završiti na deponiju - izvođači radova u Županiji

Zaštitni zeleni pojas će vizualno odvajati zonu od okoliša

Marišćina

primjer najsuvremenije prakse gospodarenja otpadom

Napisao: Zdravko KLEVA • Fotografije: Arhiva ZIP

Nakon desetljeća priprema, model 4E – energetske, efikasne, ekonomski snažne, ekološki očuvane i estetski lijepe Županije, postaje realnost. Projekt izgradnje županijskog Centra za gospodarenje otpadom “Marišćina” dobio je zeleno svjetlo i od EU iz čijeg će se IPA fonda sufinancirati 45 posto troškova gradnje. Ugovorom potpisanim početkom prosinca prošle godine, izgradnja kompleksa Marišćina, čija vrijednost iznosi oko 30 milijuna eura, povjerena je međunarodnom graditeljskom konzorciju. Sačinjavaju ga grčka tvrtka Helector S.A. i domaći GP Krk. U siječnju je počelo odbrojanje roka od 6 mjeseci u kojem treba izvršiti sve pripreme i zgotoviti glavni projekt. Nakon toga, još su dva mjeseca rezervirana za ishodovanje građevinske dozvole, nakon čega startaju fizički radovi na izgradnji I. faze ukupne površine od 21,2 hektara.

Prema riječima Dušana Šćulca, predsjednika uprave Ekoplusa, tvrtke koja će upravljati Marišćinom, pred grčko-hrvatskim građevinskim konzorcijem stoji zadaća izgradnje odlagališta s pratećom infrastrukturom - objektima radne zone koji će se prostirati na 5 hektara. Riječ je o postrojenju za mehaničko-biološku obradu otpada, postrojenju za obradu otpadnih voda, reciklažnim dvorištima i administrativnoj zgradi te o prva tri deponijska polja. Tu su još prometnice u samoj zoni i zaštitni zeleni pojas, koji će i vizualno odvajati zonu od okoliša. Ta prva faza radova u konačnici

iznosi 30 milijuna eura. Četrdeset i pet posto sredstava osigurano je novcem iz IPA fonda (13,5 milijuna eura), a ostatak će se namiriti iz Fonda za zaštitu okoliša, Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke te iz kredita koje je osigurao Ekoplus.

Selektiranje otpada nova i korisna navika

Na deponiju, poslije izgradnje prve faze ŽCGO, moći će se pohraniti preko milijun prostornih metara otpada. Pored Centralnog dijela ŽCGO Marišćine, postojat će i pet pretovarnih stanica za otpad na području Primorsko-goranske županije u čiju će se izgradnju i nabavku tehničke opreme uložiti oko 4,5 milijuna eura. Dakle, u pretovarnim stanicama u Delnicama, Novom Vinodolskom, Cresu, Rabu i Krku, otpad će selektirati tamošnja komunalna društva, odnosno, odvajati sve ono što je korisno. Korisni otpad kao sekundarnu sirovinu moći će sami dalje prodavati, a na prostor Marišćine donositi će nesortirani komunalni otpad koji ostane. Prema procjenama, na području Županije devet komunalnih društava sa deset legalnih odlagališta dnevno prikupe do 300 tona otpada od čega je manje od 20 posto sortirano.

Pozitivnih primjera primarne selekcije ima na Krku u komunalnom društvu Poničke, riječkoj Čistoći i u Crikvenici, no još smo daleko od europskih direktiva koje zahtijevaju da do 2020. godine 50 posto komunalnog otpada mora biti selekti-

S predstavljanja projekta Centra za gospodarenje otpadom “Marišćina”

rano. Dakle, nastavlja Šćulac, sav otpad koji budemo preuzimali na spomenutim pretovarnim stanicama i onaj kojeg nam dovezu komunalna društva iz Rijeke i s Liburnije, bit će izvagan, a tim društvima preuzimanje naplaćeno po toni otpada. To je ekonomski moment, kaže Šćulac, kojim ćemo ih mi stimulirati da otpad čim više selektiraju. A što veći dio korisnog otpada sebi odvoje i stave ga potom u promet, kao sekundarnu sirovinu, a nama donesu manju količinu otpada, proporcionalno će manje platiti.

Ono što oni ne uspiju selektirati i što dođe kod nas, ulazi u našu mehaničko-biološku obradu gdje će se najprije odvojiti ono što se mehanički odvaja, metali, a onaj drugi dio koji je energetske zanimljiv - plastika, drvo i sve drugo što ima neku energetske vrijednost, od toga će se dalje proizvoditi gorivo iz otpada. To gorivo su sitni granulati koji se baliraju i potom koriste kao sekundarno gorivo iz otpada u cementarama i toplanama. Konkretno, tvornica cementa Koromačno upotrebljava takvu vrstu energenta i zainteresirana je za preuzimanje kod nas proizvedenih količina. Gorivo iz otpada spada u takozvana alternativna goriva.

Prva faza deponija Marišćine dostatna za idućih 20 godina

U Marišćini će radni proces izgledati ovako, odgovara na naša pitanja direktor Šćulac. - Od 100.000 tona otpada kojeg primjerice preuzmemo, samo će trećina

trajno završiti na deponiju. Prvo će se mehanički izdvojiti metali, potom će se ostatak iskoristi za proizvodnju goriva iz otpada, a dio deponiranog otpada je takozvani biološki otpad u neaktivnom stanju. Međutim obzirom da u njemu ima još malo organskog dijela, kada se kazeta potpuno zatvori, dodaje mu se još malo vlage te dolazi do procesa stvaranja bio-plina u kojem glavninu zauzima metan i ugljikov dioksid. I taj se plin može i te kako koristiti u energetske svrhe. Otpad, koji je biološki obavio sve svoje procese, nakon slijeganja se na popunjenoj sekciji sanira. Obzirom da su odlagališta uređena tako da ispod imaju brtveni sloj taj otpad neće imati nikakvog utjecaja na podzemlje, a otpadne vode nastale u procesu, dovodit će se do uređaja za pročišćavanje i pročišćena će se voda ispuštati u upojne bunare.

Prve tri deponijske sekcije na prostoru cijele odlagališne zone, površine od 21 hektara, kapaciteta su preko milijun kubika. Procjene su da bi se jedna sekcija punila oko pet godina, potom druga i treća pa procesom otplinjavanja i sanacije, tretiranje odlagališta bi se proteglo na 20 godina, nakon čega bi se ono potpuno napustilo i aktiviralo drugo, odnosno druga faza odlagališta Marišćina. Procjene su također da će se s vremenom količine otpada smanjivati i da će vještina i isplativost separiranja otpada biti sve veća te će se i Marišćina u konačnici, puniti optimalnim količinama i u planiranim rokovima. ■■

Dušan Šćulac, predsjednika uprave Ekoplusa, tvrtke koja će upravljati Marišćinom

Nova radna mjesta

Ekoplus d.o.o. trgovačko je društvo za gospodarenjem otpadom osnovano 2001. godine. Osnovani su ga Primorsko-goranska županija, Grad Rijeka te Komunalno društvo Čistoća Rijeka. Svrha osnivanja društva bila je uspostava integralnog sustava za gospodarenje otpadom na prostoru cijele Primorsko-goranske županije. Osnivačima je naknadno prišla Općina Viškovo, davanjem u vlasničku strukturu dijela prostora Marišćina na kojoj je gospodarenje otpadom već započelo s privremenim skladištenjem baliranog komunalnog otpada koji će se obraditi kada sredinom 2014. godine Županijski centar za gospodarenje otpadom započne s radom. Ekoplus d.o.o. danas ima 6 zaposlenih, koji su u proteklih deset godina iznijeli posao pripreme odnosno izrade dokumentacije, rješavanja imovinsko-pravnih odnosa i natječaja vezanih za projekt Marišćina. U idućih tri do četiri godine Eko plus će otvoriti još 40-ak radnih mjesta, kaže nam Šćulac.

Struktura novih zaposlenika bit će vrlo raznolika – dio će biti zaposlen na 14 specijalnih kamiona koji će preuzimati otpad po Županiji i dopremiti ga u Marišćinu, dio novih radnika trebat će u manipulaciji otpadom, dio u odnosima s javnošću i edukaciji, a dio će biti inženjeri zaduženi za uspješan rad Centra. Računamo da će Ekoplus imati negdje oko 50 zaposlenih, kazao je predsjednik Uprave Dušan Šćulac.

Pozitivan primjer primarne selekcije otpada već sada postoji na Krku u komunalnom društvu Poničke

Mrkopalj se nalazi na nadmorskoj visini od 824 m - pogled s groblja Kalvarija

U Mrkoplju je 1934. godine izgrađena prva skijaška skakaonica u Hrvatskoj, a dvije godine potom održano međunarodno natjecanje u skijaškim skokovima na kojem je Norvežanin Jahr skočio tada nevjerovatnih 46 metara. Mrkopalj je i zavičaj Nade Birko Kustec, prve hrvatske olimpijke u skijaškom trčanju, te svjetskog prvaka u biatlonu Jakova Faka

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ • Snimio: Petar FABIJAN

Danas već itekako davne 1913. godine u Mrkoplju je, u organizaciji troje zaljubljenika u skijanje - Rikarda Wickerta, Ive Lipovšćaka i Ante Pandakovića - organiziran prvi skijaški tečaj u Hrvatskoj. Pozivu na prvo u Hrvatskoj organizirano učenje skijanja te se godine odazvalo 14 skijaša, a koliko se dobro radilo vidljivo je i iz činjenice da je sljedeće godine uz iznova organiziran tečaj, održano i 1. prvenstvo Hrvatske i Slavonije u skijaškom trčanju! Zbog ova dva gotovo puno stoljeće stara događaja Mrkopaljci se često s pravom diče tvrdnjom kako je upravo njihovo mjesto kolijevka hrvatskog skijanja, a da zaista postoji neka "tajna veza" između Mrkoplja i skijanja svjedoči i niz drugih pažnje vrijednih podataka koji daleko nadilaze lokalne okvire.

Primjerice, upravo u Mrkoplju je 1934. godine, na lokaciji "Pod Vrhin" izgrađena i prva skijaška skakaonica u Hrvatskoj, a na njoj je već 1936.

godine održano međunarodno (!) natjecanje u skijaškim skokovima na kojem je Norvežanin Jahr skočio tada nevjerovatnih 46 metara. Nadalje, Mrkopalj je zavičaj Nade Birko Kustec, prve hrvatske olimpijke u skijaškom trčanju koja je po nastupima i rezultatima ostvarenim u pedesetim i šezdesetim godinama prošlog stoljeća bila daleko najbolja hrvatska "zimski" olimpijka sve do pojave neponovljive Janice Kostelić. Napokon, prvu olimpijsku medalju Hrvatskoj u nordijskim disciplinama i biatlonu osvojio je Jakov Fak, Mrkopaljac koji trenutačno osvaja medalje za reprezentaciju Slovenije!

Na trasi nekadašnje Karoline

Dakle, zbilja ima nešto u tvrdnji kako je ovo malo goransko mjesto kolijevka hrvatskog skijanja! No, ove pažnje vrijedne priče o ski povijesti samo su dio zanimljivosti vezanih uz ovu općinicu smještenu u istočnom dijelu Gorskog kotara, na

Na području Mrkoplja djeluje i najveći goranski hotel, Hotel "Jastreb" u Begovom Razdolju

Mrkopalj kolijevka hrvatskog skijanja

Biatlonac Jakov Fak oduševljeno je dočekan u Mrkoplju nakon nedavnog osvajanja naslova svjetskog prvaka na utrci 20 km te srebrnoj medalji u štafeti

Sa svega 1.208 stanovnika po popisu stanovništva iz 2011. godine, Mrkopalj je jedna od onih goranskih općina koje se bore za opstanak i nastoje svojim žiteljima osigurati što bolji život, a to u ovim vremenima višegodišnje krize i stalne recesije nije lako

trasi nekadašnje Karoline zbog koje je svojedobno Mrkopalj bio jedna od najmnogoljudnijih i najrazvijenijih goranskih sredina.

Iako je mjesto stvoreno još u srednjovjekovnom razdoblju, ime Mrkopalj prvi se put spominje 1477. godine, kada je Martin Frankopan neke posjede dodijelio Mikulici, sinu Damjana Drozgometskog. Iz povijesnih podataka tog i ranijih stoljeća poznato je kako su tadašnji hrvatski velikaši ovaj i susjedne krajeve Gorskog kotara naseljavali narodom kojemu je temeljni zadatak bio obrana unutrašnjosti Hrvatske od prodora Turaka. Mrkopaljci su povjereni im zadaću odradili dobro pa je mjesto, osnovano ponajprije zbog vojnih potreba, nastavilo živjeti i kad je turska opasnost minula. Štoviše, Mrkopalj se počeo i razvijati pa je tako Poveljom Franje Josipa II. od 1785. godine postao privilegirani kraljevski grad (trgovište) sa svojim grbom i pečatom, a sredinom 19. stoljeća Mrkopalj ima gotovo 4.000 stanovnika (popisom iz 1857. godine ustanovljen je broj od 3.427 stanovnika!), tri puta više no danas...

A danas, sa svega 1.208 stanovnika po popisu stanovništva iz 2011. godine, Mrkopalj je jedna od onih goranskih općina koje se bore za opstanak i nastoje svojim žiteljima osigurati što bolji život, ističe načelnik Ivica Padavić dodajući kako to u ovim vremenima višegodišnje krize i stalne recesije nije nimalo lako: "Uz depopulaciju, koja je problem cijele Hrvatske - a posebno Gorskog kotara - naša je velika muka i nedostatak radnih mjesta zbog čega mladi ne vide ovdje perspektivu i (pre)često odlaze. Zbog toga nam se događa da, čak kad neki put i ima posla, nema u samoj općini adekvatne stručne spremlje pa moramo upošljavati ljude sa strane što nije loše, ali voljeli bi ipak zapošljavati ponajprije ljude koji ovdje žive", govori Padavić dodajući kako je najveći broj ljudi u ovom kraju, već po tradiciji, uposlen u šumarstvu i drvoprerađivaštvu.

Šume nude perspektivu

Šumarija Mrkopalj jedna je od najvećih i najjačih šumarija na području Uprave šuma podružnice Delnice (inače jedne od ponajboljih hrvatskih Uprava šuma) i u njoj rade brojni Mrkopaljci. Znatan dio uposlen je i u peletirnici i pilani koje je fužinska "Drvenjača" pred nekoliko godina otvorila u prostoru nekadašnje mrkopaljske pilane, a uz to na području općine uspješno djeluje i nekoliko privatnih pilana. Iako sa stanjem na području šumarstva i drvne industrije mnogi trenutačno

nisu odviše zadovoljni, načelnik Padavić mišljenja je da upravo ta područja nude velike mogućnosti za razvoj Mrkoplja u budućnosti: "Šume su naše blago i dođe li do prave decentralizacije stanje bi se bitno moglo popraviti, jer bismo baš od šuma mogli živjeti dobro, a vjerujem da bi u okviru takvog razvoja došlo i do dodatnog razvoja drvoprerađivaštva na našem području. To je perspektiva u koju treba vjerovati i na realizaciji koje treba raditi jer, podsjećam, bukova sirovina s našeg područja u vrhu je europske kvalitete", ističe Padavić koji je dio svog radnog vijeka proveo upravo u drvoprerađivaštvu i sigurno zna o čemu govori.

Zanimljivo je svakako i to da čak 10 do 12 posto brutto proizvoda Općine Mrkopalj ostvaruju brojni na ovom području registrirani autoprijevoznici, što je itekako pohvalno. Nažalost, suprotno je stanje s turizmom kojeg mnogi vide kao veliku perspektivu, i to ne samo Mrkoplja, već Gorskog kotara u cijelosti. No, ističe Padavić, u ukupnom brutto proizvodu općine turizam sudjeluje sa svega 5 posto!

Od prošlosti se ne živi

"Daleko je to od onog što u turizmu želimo i što je moguće, tim više što imamo niz kvalitetnih privatnih iznajmljivača, a na našem području djeluje i najveći goranski hotel, Hotel "Jastreb" u Begovom Razdolju. Nažalost, sve to nije dovoljno da turizam ostvari značajnije prihode pa nama kao lokalnoj samoupravi ne preostaje ništa do li tražiti potencijalne jake ulagače, odnosno kroz Turističku zajednicu raditi na tome da se turizam pretvori u što većoj mjeri u cjelogodišnju ponudu te nastojati privući što veći broj posjetitelja i turista i to onih koji neće doći na samo dva-tri sata ili posjetiti neku manifestaciju, već ovdje boraviti bar za vikend", govori Padavić koji je svjestan činjenice da bi - baš zbog ski povijesti Mrkoplja - skijanje i zimski turizam mogli biti jaki turistički adut.

No, da bi se to realiziralo potrebno je Čelimbaši, najvećem i najljepšem goranskom skijalištu, osigurati infrastrukturu za zasnježenje. A to je, u sadašnjim uvjetima, iznimno težak zadatak, govori Padavić i pojašnjava:

"Možda malo previše živimo u prošlosti i od sjećanja na dane kad je Čelimbaša zaista bila hit. Žičara na Čelimbaši počela je raditi sredinom šezdesetih i tada je, čak i u Europi, bilo malo skijališta. Danas su skijališta - i to odlično uređena - vrlo brojna, a da stvar bude gora u međuvremenu

su se kod nas bitno promijenile i vremenske prilike. Nema više onih nekadašnjih snjegova koji ne samo da su nudili oko metar snježnog pokrivača, već su i dugo trajali. Ako tome dodamo i činjenicu da se na samoj žičari i općenito potrebnoj infrastrukturi radilo jako malo, onda je logično što mi od skijališta rijetko koje zime imamo zaradu. Sada je, shodno zakonskim odredbama, potrebno ulagati značajna sredstva u ski infrastrukturu i njenu sigurnost i to nas, s obzirom na naš nevelik proračun itekako opterećuje.

Naravno, ove nas poteškoće neće obeshrabriti i činit ćemo sve da to skijalište ostane, zaživi i razvija se. Ipak, mislim da je svima jasno da mi sami kao lokalna samouprava to ne možemo učiniti jer je riječ, pogotovo ako se krene u zasnježenje, o iznimno velikim ulaganjima. Rješenje ćemo potražiti u državnoj te, pogotovo kad uđemo u Europu, pomoći iz EU fondova u kojima, vjerujem, ima novaca za projekte ove vrste koji zasigurno mogu pomoći razvoju ruralnih područja i turizma na njima", kaže Padavić.

Atraktivne planinarske destinacije

No, mogućnosti turističkog razvoja postoje i van tih, pomalo i poviješću određenih, zimskih okvira. Naime, cijeli mrkopaljski kraj pruža niz atraktivnih planinarskih destinacija - Bijele (1335 m) i Samarske (1294 m) stijene od 1985. godine proglašene su strogim rezervatom prirode a sas-toje se od dvadesetak atraktivnih izdvojenih ka-

Skijaško-trkačka utrka Maraton mira

Stoljeće mrkopaljskog skijanja

Ovogodišnjih 99 godina od prvog skijaškog tečaja u Hrvatskoj sljedeće će se godine pretvoriti u troznamenkastu brojku, a stoljeće organiziranog skijanja Mrkopalj - kolijevka hrvatskog skijanja - obilježiti će na nekoliko različitih načina. Na terenu to će biti nekoliko velikih utrka (skijaško trčanje, maraton, slalom, veleslalom...), a idealno će se u veliku obljetnicu uklopiti i Europsko prvenstvo šumara koje će tijekom tjedna u Mrkopalj, Gorski kotar i Hrvatsko primorje dovesti nekoliko tisuća natjecatelja! No, kruna svega trebala bi biti monografija o stoljeću mrkopaljskog skijanja. Knjiga je trenutačno u izradi i javnosti će biti predstavljena sljedeće godine.

Načelnik Mrkoplja Ivica Padavić

Političke mijene

Mrkopalj je zanimljiv i sa političkog stajališta. Štoviše, i tu su imali svoj "brend" pa su tako u doba bivše države bili poznati kao vrlo jaki katolici i ljudi ne baš skloni komunizmu. Upravo stoga nakon osamostaljenja Hrvatske HDZ je u pohod na Gorski kotar krenuo iz Mrkoplja, a sve do posljednjih lokalnih izbora u Mrkoplju je uvjerljivo uvijek pobjeđivala desna opcija, bilo samostalno ili u koaliciji. Štoviše, SDP dugo vremena u Mrkoplju nije ni postojao kao stranka. No, ništa ne traje vječno pa je tako za prošlih izbora uvjerljivo pobjedio SDP na čelu s mirnim i sabranim načelnikom Ivicom Padavićem.

Pozdrav iz Mrkoplja

Tri puta manje stanovnika nego prije sto godina

O teškom demografskom stanju u kojem se Gorski kotar nalazi najbolje govore brojke s podacima o popisu stanovništva. Davne, davne 1857. godine na području Mrkoplja popisano je 3.427 duša, a još više ih je bilo na prijelazu u novo stoljeće. Godine 1900. Mrkopalj je brojio 3.790 ljudi. Potom slijedi pad, najprije ne tako drastičan. Primjerice, 1931. godine popisom je ustanovljen broj od 3.168, potom je 1953. godine 3.046 stanovnika i to je zadnja godina s više od tri tisuća ljudi. Već 1961. godine ih je 2.650, deset godina kasnije 2.352, '81 ih je 2.045, a ratne 1991. godine broj prvi put silazi ispod dvije tisuće i iznosi 1.823 popisane osobe. 2001. godine ih je 1.361 a prošle - samo 1.208.

Zbog ski povijesti Mrkoplja - skijanje i zimski turizam mogli biti jaki turistički adut. No, da bi se to realiziralo potrebno je Čelimbaši, najvećem i najljepšem goranskom skijalištu, osigurati infrastrukturu za zasnježenje. A to je, u sadašnjim uvjetima, iznimno težak zadatak

Čelimbaša je nekada bila hit, danas je zapušteno skijalište

Drvena inustrija najperspektivnija je gospodarska grana

Uz depopulaciju, velik je problem i nedostatak radnih mjesta

menih skupina. Burni Bitoraj (1385 m) predložen je za zaštitu zbog brojnih prirodnih ljepota, a Bjelolasica (1534 m) također plijeni ljepotom i visinom. Naime, njen vrh Kula (1534 m) najviši je vrh Velike Kapele, ali i cijelog Gorskog kotara te Primorsko-goranske i Karlovačke županije. Dodaju li se ovim za planinare primamljivim destinacijama još i odredišta poput legendarne Matić poljane, onda je jasno kako ljubitelji prirode itekako imaju što za vidjeti na području Mrkoplja pa i nije čudno da je tijekom nekoliko posljednjih godina otvoreno nekoliko vrlo zanimljivih objekata (Seosko domaćinstvo Japodi, Planinarski dom u Tuku...) koji omogućavaju kvalitetan boravak i odmor u pravom goranskomn ozračju.

Uz turizam jedan od velikih potencijala ovog područja, kako tradicijom tako i mogućnostima, nedvojbeno je poljoprivreda. Trenutačno na području Mrkoplja postoje i rade tri velike farme, a farma obitelji Francisković najveća je u Gorskome kotaru. No, mogućnosti daljnjeg razvoja itekako su velike. Primjerice, samo na Mrkopaljskom polju je oko 600 hektara uglavnom neiskorištenog zemljišta koje bi u velikoj mjeri moglo prehranjivati obitelji ovog kraja ili im, ako ništa drugo, predstavljati odličan dodatni izvor

prihoda. S ciljem razvoja poljoprivrede i motiviranja ljudi za okretanjem toj djelatnosti Općina Mrkopalj uključila se u državni program korištenja državnog zemljišta pa će, sukladno odredbama tog programa, uskoro nuditi parcele veličine 6 hektara potencijalnim korisnicima.

Mrkopaljsko proštenje

I dok je po načinu za koji se bori da preživi Općina Mrkopalj slična ostalim goranskim općinama i gradićima, po nizu je posebnosti originalna pa slobodno možemo reći kako Mrkopalj ima nekoliko svojih pravih brendova. Uz već spomenuto skijanje to je nedvojbeno i proštenje (ili prošćenje, kako znaju reći domaći), veliki vjerski praznik koji je dio života ljudi ovog kraja još tamo od daleke 1843. godine i odluke tadašnjeg pape Grgura XVI. koji je dozvolio da treća nedjelja ružna u Mrkoplju bude blagdan "proštenja" tijekom kojeg se od predvečerja u subotu do zalaska sunca u nedjelju vjernicima koji to žele dodjeluje, uz uvjet ispovijedi i pričesti, potpuni oprost. Temelji ovog blagdana u mrkopaljskom su slučaju vezani za događaj iz 1789. godine kada je ovaj kraj pogodila kuga i pošast stoke. U strahu od smrti tadašnji su se stanovnici počeli obraćati Djevici Mariji i zavjetovati se kako će, prestane li pošast,

sagraditi novu kapelicu. Pošast je, kažu legende, zaista i stala, Mrkopaljci sagradili novu kapelicu, a budući da se sve skupa pročulo i u okolnim mjestima u Mrkopalj su u sve većoj mjeri počeli prisizati hodočasnici. Kako taj običaj hodočašćenja nije jenjavao ni početkom četrdesetih godina 19. stoljeća tadašnji je župnik Josip Parac uz pomoć senjsko-modruškog biskupa Mirka Ožegovića zamolio tadašnjeg papu proglašenje potpunog oprosta. 1843. godine papa je uslišio te molbe... Od tog trenutka pa do danas mrkopaljsko proštenje za brojne je vjernike značajan događaj i tog dana Mrkopalj zaista živi u jednom posebnom raspoloženju.

Memorijal mira

Mnogo mlađi, ali itekako ukorijenjen u svijest današnjih ljudi, nedvojbeno je i "Memorijal mira - 26 smrznutih partizana" koji je ove godine obilježio punih pola stoljeća postojanja što je u hrvatskim, pa i širim okvirima, rijetkost. Trodnevne memorijalne svečanosti način su iskazivanja počasti poginulima u tragičnom maršu 2. brigade 13. Primorsko-goranske udarne divizije koja je u veljači 1944. godine krenula na marš preko Velike Kapele. Veliki nanosi snijega i užasne hladnoće bile su kobne za 26 boraca od kojih se najviše njih

smrznulo na Matić poljani. Početkom šezdesetih godina prošlog stoljeća pokrenuta je inicijativa za obilježavanje tog dramatičnog događaja pa je osmišljen niz prigodnih sadržaja među kojima je i vrlo poznati Maraton mira, skijaško-trkačka utrka kojom svake godine završavaju memorijalne svečanosti. Uz to na samoj je Matić poljanu ugledni arhitekt Zdenko Sila izradio i postavio slikoviti spomenički niz od 26 vapnenačkih stijena koje podsjećaju na 26 smrznutih partizana.

Uz proštenje i Memorijal za Mrkopalj se, bar kad je riječ o posljednja dva desetljeća, veže i pojam Škole mira. Riječ je o instituciji koju je početkom Domovinskog rata osmislio, osnovao i vodio ugledni mrkopaljski mirotvorac Franjo Starčević. U trenucima kada je najlakše bilo za sve zlo optužiti nekog drugog, ovaj vrhunski intelektualac imao je snage suprotstaviti se općem ludilu i pozivati na mir... Plod njegova rada postala je ustanova koja je tih ratnih dana ugošćavala, bez obzira na narodnost i vjeroispovijest, djecu zaraćenih strana i pokušavala im pokazati kako osim ratnog postoji i drugi put - put mira, razumijevanja, ljudskosti i tolerancije. Škola mira odigrala je ogromnu ulogu u tim godinama a danas, kad rata na svu sreću više nema, nužna je promjena njenih smjerova rada. ■■

Uz turizam jedan od velikih potencijala ovog područja, kako tradicijom tako i mogućnostima, nedvojbeno je poljoprivreda

Dani kulture Rusina i Ukrajinaca u svibnju obuhvaćaju kulturu i tradiciju naroda, prezentaciju folkloru, pjesme i gastronomije

Stari grad kasa i njihovjekomni dvorac tek treba obnoviti

Ponosna manjina koja se bori za svoj opstanak

Napisala: Barbara ČALUŠIĆ • Snimio: Petar FABIJAN

Vladimir Provči - Mi kod kuće govorimo rusinki. Moja je supruga Rusinka, a i djeca mi govore rusinski

Oni su mali, ali jako ponosni. U Primorju ih je manje od stotinu, ali ipak pokrivaju i povezuju povijest dviju država – Ukrajine i Hrvatske. Oni se čak dijele na dva entiteta, i možda je baš zato priča o Rusinima i Ukrajinicima u Hrvatskoj, a posebice u Rijeci koja u njihovim migracijama nije bila na njihovoj ruti, vrlo zanimljiva.

Njihova priča počinje ovako: Rusini na područje Balkana, konkretno Vojvodine dolaze dekretom, i to onim Marije Terezije 1745. godine. Na područje Vojvodine tada je naseljeno 200 obitelji s Karpata. Marija Terezija osigurala im je zemlju za obrađivanje, pa i stoku, a oni su oni od toga stvorili svoja gospodarstva pretvarajući močvarno područje u obradivu zemlju. No, jednog je dana Vojvodina postala pretijesna za Rusine i Ukrajinice koji tijekom zime počinju raditi na imanju grofa Eltza u Hrvatskoj. Već tada uviđaju da je život u hrvatskom dijelu Srijema jeftiniji pa ondje kupuju kuće i naseljavaju se. Prva rusinska sela bili su Jankovci i Grabovo, a odatle se formiraju sva rusinska i ukrajinska sela u Slavoniji. Otud Rusini i Ukrajinci kreću prema Vukovaru i Vinkovcima, i to je druga migracija ovog naroda na području Balkana.

Sporadični dolasci

A kako su se Rusini i Ukrajinci našli u Primorju?

Prvi zabilježeni podaci o Rusinima na području Primorsko-goranske županije datiraju u 1904. godinu. Tada je u Čavlima prvi put zabilježeno naseljavanje jedne rusinske obitelji za koju se pretpostavlja da ju je dovela industrijalizacija. Vladimir Provči, predsjednik Kulturnog društva Rusina i Ukrajinaca Rušnjak koje djeluje u Primorsko-goranskoj županiji govori da su otad Rusini i Ukrajinci sporadično nastavili dolaziti u Rijeku, a većina ih se doselila iz slavonskih sela. No, u Rijeku i danas doseljavaju državljani Ukrajine.

– Od tada kreću sporadična doseljavanja Rusina i Ukrajinaca na područje PGŽ. Prema popisu stanovništva iz 2001. godine u Hrvatskoj je živjelo 3.500 Rusina i 1.900 Ukrajinaca. Istovremeno u PGŽ živjelo je 55 Rusina i 75 Ukrajinaca. Ova se brojka mijenja, jer Rijeka kao grad pomoraca ima i žene iz Ukrajine koje su se ovdje udale – objašnjava Provči.

Objašnjavajući povijest svog naroda Provči posebno ističe kako Rusini dolaze iz Kijevske Rusije. Njihova je Rusija prva, a tek kasnije Rusi uzimaju ime njihove države kroz Moskovsku Rusiju. Rusini su negdje oko sedmog stoljeća formirani kao narod na Karpatima, a Kijevska Rusija egzistirala je do 12. stoljeća kada je razaraju Avari. U tom trenutku javljaju se Ukrajinci

Prvi zabilježeni podaci o Rusinima na području Primorsko-goranske županije datiraju u 1904. godinu. Tada je u Čavlima prvi put zabilježeno naseljavanje jedne rusinske obitelji koju je ovdje dovela industrijalizacija. U 2001. je u Hrvatskoj živjelo 3.500 Rusina i 1.900 Ukrajinaca, a u PGŽ-u 55 Rusina i 75 Ukrajinaca

Rusinska narodna nošnja

Rusina i Ukrajinaca je u Primorju svega oko stotinu, ali ipak pokrivaju i povezuju povijest dviju država – Ukrajine i Hrvatske

Svečana akademija u dvorani Filodrammatice povodom dvadeset godina diplomatskih odnosa između Hrvatske i Ukrajine

Dva desetljeća suradnje

Dva desetljeća uspostavljanja diplomatskih odnosa između Republike Hrvatske i Ukrajine obilježena su nedavno u Rijeci svečanom akademijom u dvorani Filodrammatice na kojoj su nazočili ukrajinski veleposlanik u Hrvatskoj Oleksandar Levchenko, nekadašnji i sadašnji veleposlanici Hrvatske u Ukrajini, bivši hrvatski predsjednik Stjepan Mesić, predstavnici ukrajinskih kulturnih udruga i nacionalne manjine, obnašatelj dužnosti primorsko-goranskog župana Vidoje Vujić, zamjenik riječkoga gradonačelnika Miroslav Matešić te drugi visoki gosti. Svečanu akademiju organizirali su Veleposlanstvo Ukrajine u RH, Hrvatsko-ukrajinsko društvo, Ukrajinska zajednica RH i Ukrajinsko kulturno-prosvjetno društvo "Dnipro" Rijeka.

Povodom ove visoke obljetnice veleposlanik Levchenko posjetio je i Ekonomski fakultet, gdje je s dekanom prof. dr. sc. Herijem Bezićem razgovarao o uspostavi i razvijanju tješnje suradnje s visokoškolskim ustanovama iz Ukrajine.

Ukrajina je treća država u svijetu i prva od zemalja UN koja je priznala Hrvatsku, i to 11. prosinca 1991. godine, a 18. veljače 1992. uspostavljeni su diplomatski odnosi. Ukrajinsko-hrvatsko društvo prijateljstva osnovano je najprije u Kijevu 1992., a tri godine poslije i u Zagrebu, s ciljem jačanja političke, gospodarske, kulturno-znanstvene i sportske suradnje.

istarskom selu.

– Selo se zove Rušnjak. To je ime dobilo u spomen na samopregalaštvo Rusina koji su se doselili u ove krajeve – pojašnjava Provči.

To je ime uzela i manjska udruga kojoj je na čelu, a Provči pojašnjava da su su Rusnaci stari naziv za Rusine dok su ih u Austro-Ugarskoj nazivali Ruteni. Udruga "Rušnjak" nastala je 14. lipnja 2004. godine kako bi okupila manjine i pokušala se oduprijeti njihovoj asimilaciji.

Tri velike manifestacije

Za Provcija je asimilacija složen problem. Pita se kako da se on kao sudionik Domovinskog rata izjašnjava – kao Rusin ili kao Hrvat?

– Mi kod kuće govorimo rusinki. Moja je supruga Rusinka, a i djeca mi govore rusinski. Njihova djeca govore manje ili uopće ne govore. Iz tog razloga Savez Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske organizira ljetne škole rusinskog koje se svakog ljeta organiziraju na Hvaru. Ondje se izučava jezik, povijest, književnost, pjesme i plesovi našeg naroda. Mi u Rijeci godišnje održimo tri velike manifestacije. To su dani kulture Rusina i Ukrajinaca koji će se ove godine održati u svibnju. Oni obuhvaćaju kulturu i tradiciju naroda, prezentacije folklor, pjesme i gastronomije. Tada na Korzu pripremamo rusinska i ukrajinska jela poput pirohija, ukrajinskog tijesta s krumpirom, bobaljki, okruglica s medom ili pak čergi, tijesta koje se savija u mašne poput kroštula. Tu je i svečana akademija, a već tri godine održavaju se festivali duhovne glazbe na kojima sudjeluju ansambli iz Ukrajine i Hrvatske. Naša treća manifestacija dani su opere i opernih arija na kojima sudjeluju i profesionalni ansambli iz inozemstva. Zna, Rusini kao narod vole glazbu, a to je uostalom dokazala i naša Ruslana koja je prije nekoliko godina odnijela pobjedu na Eurosongu

– ponosno ističe Provči.

Rusini i Ukrajinci u Hrvatskoj prisjećaju se i mračne strane svoje povijesti. Obilježavaju se spomendani na Gladomor u kojem je Staljin u razdoblju od 1932. do 1933. godine umjetno izazvao glad paljenjem žita. Razlog je bio protivljenje ukrajinskog naroda kolohizaciji, a u tom je periodu ubijeno između šest i deset milijuna ljudi od čega su čak 3,5 milijuna bila djeca.

Spomen ploča Tarasu Ševčenku

Provciju je posebno draga obljetnica rođenja Tarasa Ševčenka, pjesnika koji je značajan dio svog života proveo kao rob. Bio je pjesnik po vokaciji, a grof Ederhazi kod kojeg je radio primjetio je njegov slikarski talent zbog čega ga je poslao na likovnu akademiju. Ondje su ga otkupili ruski emigranti, stekao je slavu i postao slikar. Ševchenko, međutim, nastavlja pisati i zbog stavova svojim pjesmama završava u zatvoru na Kavkazu gdje unatoč zatvorskoj torturi nastavlja pisati. U spomen na ovog pjesnika, Provči je na svoju obiteljsku kuću postavio njegovu spomen ploču.

Rusini i Ukrajinci će i ovu godinu završiti balom, koji uključuje tombolu i ples srca. U ovoj i godinama koje slijede planiraju povećati suradnju s Ukrajinom i Slovačkom u kojoj danas živi značajan broj Rusina. Proširiti će svoje lokalno djelovanje, a bez obzira na novac, Provči je odlučan u zadržavanju svih rusinsko-ukrajinskih manifestacija.

– Sve manifestacije ostaju, bez obzira na novac koji ćemo dobiti. Snaći ćemo se. Mi se kao mala nacionalna manjina moramo boriti za opstanak, ali pritom svakako želimo surađivati sa svim manjinama na ovom području, a ne samo s onima s kojima smo srodni – zaključuje Provči. ■■

Mi se kao mala nacionalna manjina moramo boriti za opstanak, ali pritom svakako želimo surađivati sa svim manjinama na ovom području, a ne samo s onima s kojima smo srodni, kaže Vladimir Provči predsjednik Kulturnog društva Rusina i Ukrajinaca Rušnjak

koji uz najstarije Rusini žive na istom području. Stoljećima žive u sklopu Rusije i nikad nisu dobili svoj državu sve do 1991. godine kad Ukrajina dobiva svoju samostalnost.

Rusina sve manje

– Ove smo godine obilježili dvadeset godina od uspostavljanja državnosti i priznavanja od strane jedne od zemalja u sklopu Ujedinjenih naroda koja je priznala Hrvatsku. Ovo je ujedno i obljetnica uspostave diplomatskih odnosa između Hrvatske i Ukrajine – kaže Provči.

Prema njegovim riječima, Rusini kao stari narod propadaju. Velik dio živi u okolici Vukovara i kao takav prije dvadeset godina podnio je velike strahote stradanja ovog grada. Strahote, kako kaže, pamte oni koji su preživjeli rat, no velik broj ove nacionalne manjine u Hrvatskoj stradao je u Domovinskom ratu. Upravo je Domovinski rat jedan od razloga još jedne u nizu migracija Rusina i Ukrajinaca na našem području.

– Rusinska sela u Slavoniji danas pružaju tužnu

sliku. Moje selo Mikloševci iz kojeg sam došao u Rijeku, točnije u Matulje prije tridesetak godina, danas djeluje otužno. Tek je svaka šesta kuća ondje naseljena. U našim selima žive uglavnom stari ljudi dok su mladi otišli s ovih prostora u potrazi za boljom budućnosti – naglašava Provči.

Kako je nastala udruga "Rušnjak"

Oni koji su ostali, svoju povijest i svoj identitet pokušavaju sačuvati udruživanjem u kulturna društva koja čuvaju tradiciju rusinsko-ukrajinskog naroda. Provči posebno objašnjava suodnos Rusina i Ukrajinaca u jednoj etničkoj domeni.

– Rusini su subetnos ukrajinskog naroda i mi nismo manjina. Rusina je danas, nažalost, više u dijaspori, nego u Ukrajini – tvrdi Provči.

U tom je kontekstu posebna priča vezana upravo za naše područje, točnije Istru. Tri rusinske obitelji naselile su se prije nekoliko stoljeća u Istru. Riječ najvjerojatnije o 18. stoljeću, a naseljeni Rusini ondje su bili mlinari. Upravo njihovo doseljavanje u Istru dalo je ime jednom

Stari grad Kostel, srednjovjekovni dvorac, tek treba obnoviti

Dežela vode - rijeka Kupa koja teče uz tridesetak kilometra graničnog područja Općine Kostel s Hrvatskom

Zemlja vode u srcu šume

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ • Fotografije: Arhiva ZIP

Dvorac iz 12. stoljeća

Uz vodu Costella u Kostelu se, s puno prava, ponose i starim gradom Kostelom, srednjovjekovnim dvorcem kojeg u bliskoj budućnosti planiraju pretvoriti u turistički brend. Prvi pisani podaci o ovom dvorcu smještenom 406 metara nad morem vezani su uz 24. lipnja 1336. godine, ali je sigurno da je postojao i ranije, pretpostavlja se da je izgrađen u 12. stoljeću. Osvojen je samo jednom i to - prevarom. Naime, Turci koji ga vojno nikako nisu mogli osvojiti, odlučili su upotrijebiti lukavstvo. Došli su preko Kupe s hrvatske strane obučeni u tipičnu odjeću hrvatskog življa s hrvatske strane Kupe. Slovenci nisu prepoznali prijevaru, pustili su ih unutra i uvečer su Turci u hrvatskoj nošnji zauzeli dvorac! Nažalost, zbog ružinosti dvorac nije otvoren za posjetitelje i to treba mijenjati, smatra Južnič: "Dvorac je državno dobro, a mi se trudimo da dođe pod našu upravu te da od njega napravimo najznačajniji turistički adut i objekt u kojem bismo nudili povijest ovog područja kroz muzejske sadržaje. Vjerujemo da bi i od EU dobili novaca za uređenje i obnovu", rekao je Južnič.

Dolina Kostel iz zraka

Kostel - Dežela vode (Kostel - Zemlja vode) naziv je kojim mala slovenska Općina Kostel nastoji steći prepoznatljivost i to ne samo u okvirima svoje domovine. Pojam je dobro i pametno odabran jer na 60 kvadratnih kilometara ovaj lijepi dio Dežele kao svoje najveće bogatstvo i ljepotu nudi upravo - vodu. Srce tog vodnog bogatstva svakako je rijeka Kupa koja teče uz tridesetak kilometra graničnog područja ove općine s Hrvatskom i Primorsko-goranskom županijom, ali uz zelenooku Kupu tu su i brojni drugi mali pritoci, vodotoci, potoci, izvori, podzemne vode... jednom riječju, ovo je zaista Dežela vode!

Općina Kostel danas je jedna od 211 općina u Sloveniji i to jedna od najmlađih. Naime, Općina Kostel postoji od 1. siječnja 1999. godine i stvorena je u tzv. drugom valu stvaranja slovenskih lokalnih samouprava. Prvi val dogodio se neposredno nakon osamostaljenja Slovenije, točnije 1994. godine, a Kostel je u tom početnom obliku sustava slovenskih općina i gradova bio dio jedne od teritorijalno najvećih slovenskih općina - općine Kočevje.

Iz samostalnosti u poduzetništvo

No, te 1994. godine Kostelu susjedna općina Osilnica nije željela biti sastavni dio Kočevja, uspjela se izboriti za samostalnost te vrlo brzo pokazala kako je za stanovništvo njenog područja puno bolje postojanje vlastite općine. Poučeni tim primjerom i u Kostelu su, priča nam župan Općine Kostel Valentin Južnič, odlučili pokušati se izboriti za samostalnost:

"Da bismo realizirali tu namjeru najprije smo osnovali udrugu "Kostelsko društvo" koje je okupilo Kostelce koji su zbog posla živjeli u drugim dijelovima Slovenije. Na poziv za rad u toj udruzi javio nam se veliki broj ljudi, a njihov temeljni zadatak bio je kod državnih institucija lobirati za mogućnost da nam se, mada smo brojem ljudi vrlo mali, dozvoli postojanje vlastite općine. Iako je zadatak bio težak, vlasti su pokazale razumijevanje i tijekom 1998. godine na području današnje Općine Kostel provedeni su izbori na kojima sam izabran za župana, a od 1. siječnja 1999. godine i službeno je počela postojati Općina Kostel.

Već i prije tog trenutka mi koji smo odlučili pomoći svom zavičaju razmišljali smo što učiniti i u kom pravcu krenuti ako želimo oživjeti ove krajeve. Jedini pravi odgovor bio je gospodar-

ska djelatnost i otvaranje novih radnih mjesta jer jedino to može zadržati mlade ljude na ovim područjima. Vrlo brzo, što je i logično, došli smo na ideju kako je jedna od najvećih mogućnosti razvoja vezana uz proizvodnju vode. Napravili smo plan, angažirali stručnjake, izradili projekt i predstavili ga državnim tijelima koje su iznova pokazala razumijevanje te nam 2006. godine dali tridesetgodišnju koncesiju i to za proizvodnju 10 litara vode u sekundi. Ta odluka značila je da investitori mogu početi s gradnjom i te godine je izgrađena tvornica vode koja može, sukladno odluci države o koncesiji, godišnje proizvesti čak 270 milijuna litara vode što je sasvim dovoljno jer uz sadašnju proizvodnju ostvarujemo 70 milijuna litara vode godišnje.

Najjači izvoznici vode u staklenim bocama

Tvornica je s radom počela 2007. godine i iz godine u godinu vrlo brzo napredovala. Primjerice, te 2007. godine ostvarili su prihod od 900.000 eura, godinu dana kasnije to je već bilo 2,7 milijuna eura, a prošle godine dosegli su svotu od 4,3 milijuna eura. Uz taj stalni rast prihoda uslijedio je i odličan proboj na tržište pa je danas Costella prepoznatljiva ne samo u cijeloj Sloveniji, već drži i 20 posto proizvodnje prirodne vode, najjači je izvoznik vode u staklenim bocama, a na brojnim međunarodnim natjecanjima osvojila je najviša moguća priznanja i mnogi je stručnjaci stavljaju rame uz rame s ponajboljim svjetskim vodama poput francuskog Eviana. Trenutačno u njoj radi svega 15 ljudi, ali novim programima i projektima planiramo u godinama što dolaze zaposliti još pedesetak ljudi što će za ovo područje imati ogroman značaj.

Drugo područje na kojem može doći do razvoja je turizam. No, ne želimo razvijati masovni, već visokokvalitetni eko turizam za kojeg imamo sve potrebne uvjete u rijetko lijepoj prirodi. Mali problem nam je turistička infrastruktura, točnije broj smještaja. Naime, trenutačno raspolazemo sa svega 100 kreveta u privatnom smještaju i apartmanima i to zaista nije puno. No, vjerujemo u rast tog broja i dolazak potencijalnih investitora, a puno očekujemo i od već sada vrlo uspješne suradnje s Hrvatskom, pogotovo Gorskim kotarom i Primorsko-goranskom županijom. Štoviše, mi ništa ne bismo imali protiv da turisti koji posjećuju naš kraj borave u hotelima delničkog i općenito goranskog područja, kao

Općina Kostel danas je jedna od 211 općina u Sloveniji i to jedna od najmlađih, postoji od 1999. godine i drugog vala stvaranja slovenskih lokalnih samouprava. Ima 70 naselja i svega 700 stanovnika, ali zbog pametnog gospodarenja vodom proračun im je ravan puno većim općinama u Hrvatskoj

Napustio Ljubljanu

Valentin Južnič već je četvrti mandat na čelu Općine Kostel. Točnije, od osamostaljenja njegovi ga sumješteni stalno odabiru za župana odajući mu i na taj način priznanje za sve što je učinio za svoj kraj. Naime, krajem devedesetih Južnič je imao dobar i dobro plaćen posao u Ljubljani. No, kad se javila ideja o osnivanju samostalne općine odlučio je vratiti se u rodni kraj: "Nije mi žao što sam to učinio jer jako volim ovaj kraj. Svoj povratak shvatio sam kao dio zajedničkog zavičajnog projekta borbe za bolju budućnost mog zavičaja, a uz mene u svemu sudjeluje i moja obitelj, supruga i moje dvije kćeri", kaže Valentin Južnič.

Mjesto Fara u Općini Kostel

Općina Kostel prepoznata je kao ona koja najviše surađuje s Hrvatskom i gorskokotarskim općinama i gradovima, a za 22. lipnja, na Dan Općine Kostel, najavljeno je i bratimljenje s Općinom Pumat

Vode imaju u izobilju i odlučili su je eksploatirati - trenutno proizvode 70 milijuna litara vode godišnje

Jedan od litopunkturnih stupova projekta "Svijet Kupe"

Suradnja - radovi na zajedničkoj kanalizaciji i pročišćivaču u okviru projekta "Zelena ljepotica"

Tvornica Costella
godišnje zaradi 4,3
milijuna eura, a u njoj
radi svega 15 ljudi

Tvornica
Costella i
proizvodi te
tvornice

što vrlo rado svakog od naših gostiju upućujemo i na turističku ponudu Gorskog kotara, skijalište, bazen i klizalište u Delnicama, izvor Kupe... cijeli ovaj kraj je jedna lijepa zajednička cjelina i mislim da tu imamo puno zajedničkih prilika za razvoj", ističe Južnič, a potvrda njegovih riječi ogleda se i u činjenici da je Općina Kostel tijekom proteklih nekoliko godina već vrlo uspješno realizirala dva zajednička EU projekta sa hrvatskom stranom.

Suradnja s hrvatskom stranom

Prvi od tih projekata sa slovenske je strane uključio općine Osilnica, Kostel, Kočevje i Črnomelj, a partneri sa hrvatske strane bili su gradovi Delnice i Čabar te općine Brod Moravice i Skrad. Riječ je o projektu "Svijet Kupe" koji se temelji na geomantičkim saznanjima o tome kako je ovo područje Kupske doline idealno za duhovnu i tjelesnu regeneraciju. Projekt je osmišljen tako da su kroz istraživanja geomanata ustanovljene i postavljanjem litopunkturnih stupova sa ugrađenim kozmogramima koje su izrađivali umjetnici označene brojne vitalno energetske točke na hrvatskoj i slovenskoj strani. Potom je napravljena i karta tog područja pa danas svatko tko navratu u bilo koju od spomenutih lokalnih samouprava s naše i slovenske strane može uživati u tim neobičnim i lijepim stazama energetskih točaka.

Nakon "Svijeta Kupe" uspješno je realiziran i drugi projekt u kojem su sudjelovali samo Grad Delnice i Općina Kostel. Bio je to projekt "Zelena ljepotica" kroz koji je EU sredstvima realizirana izgradnja zajedničke komunalne infrastrukture kanalizacije i vodovoda u mjestima Kuželj. Riječ je o dva mjesta koja se isto zovu, a nalaze se jedno s hrvatske, a drugo sa slovenske strane. Schengenska granica ih je razdvojila, ali ne i udaljila ljude koji u njima žive i koji su stoljećima uspješno surađivali. Tako je bilo i pri ovom projektu u kojem vodovod za slovenski Kuželj počinje u hrvatskom Kuželju, a pročišćivač kojeg koristi i hrvatska strana nalazi se u Sloveniji!

To je, ističe župan Južnič, samo jedan od lijepih primjera uspješne susjedske suradnje zbog čega su ljudi ovog kraja vrlo često primjer onim krajevima gdje hrvatsko-slovenski odnosi nisu tako dobri, ili uopće nisu dobri: "Puno toga ćemo još raditi sa susjedima iz Hrvatske, pogotovo kad Hrvatska uđe u EU i kad granice ipak budu puno otvorenije jer nas je to ipak u posljednjih desetak godina blokiralo i onemogućavalo još kvalitetinu

suradnju. Istina, mi znamo da ulaskom Hrvatske u EU granica na Schengenu neće automatski biti maknuta. To će biti učinjeno tek kad Schengen zaživi na granicama Hrvatske prema Bosni i Hercegovini i Srbiji. No, od 1. srpnja 2013. godine granica između Slovenije i Hrvatske sigurno će biti puno "mekša" no što je sada, a to znači i da će suradnja biti jača", najavljuje Južnič.

U Rijeci za 45 minuta

Dodaje kako je suradnja ovog dijela Slovenije s Gorskim kotarom potpuno logična:

"Mi i Gorski kotar imamo toliko zajedničkih stvari da je normalno što surađujemo. Pa mi smo iz Kostela u Rijeci za 45 minuta! Bliže nam je nego putovati u Ljubljanu. Hrvatske auto ceste bliže su nam od slovenskih, a u bivšoj državi imali smo dnevnu autobusnu vezu Kočevje - Rijeka. Naša povezanost vidi se i u mnogim naoko beznačajnim pojedinostima. Primjerice, službeni slovenski naziv za Kupu je Kolpa, ali je mi ovdje zovemo - Kupa! Nadalje, i nas kao i Gorski kotar muči sličan problem manje razvijene sredine smještene u razvijenom okruženju. Naime, mi spadamo u regiju kojoj je središte Novo Mesto, drugi po razvijenosti grad u Sloveniji pa smo u prosjeku jaki, a istina je slična onoj priči o mesu i zelju. Oni imaju puno mesa, mi puno zelja pa je na kraju to dobar segedin! Samo što smo mi i dalje - na zelju!

No, šalu na stranu, i nama u okvirima Slovenije treba više razumijevanja i pomoći pa smo se stoga udružile sve općine uz Kupu, osnovali smo Območno razvojno partnerstvo Pokolpje koje činimo mi, Loški Potok, Osilnica, Kočevje, Črnomelj, Semič i Metlika, dakle sedam općina iz tzv. Kočevske i Bele krajine. Cilj nam je napredak i razvoj jer, primjerice, na ovom dijelu u odnosu na ostali dio Slovenije imamo najveću nezaposlenost (čak i do 20 posto). S tom udrugom kandidirat ćemo se za EU sredstva, a sami smo u roku od pet godina spremni uložiti zajedno 20 milijuna eura za razvoj gospodarstva i vjerujemo da će nam ulaganjima pomoći i država...", najavljuje Južnič.

Općina Kostel prepoznata je kao općina koje najviše surađuje s Hrvatskom, a za 22. lipnja, na Dan Općine Kostel, najavljeno je bratimljenje Općina Kostel i Općine Pumat, što znači da se Kostel polako širi prema Jadranu... Tako i treba. Cijelo ovo područje nudi toliko ljepote da je šteta "rezati" ga granicama! ■■

Gdje sve izvoze

Kad staviš prst u more, povezan si sa cijelim svijetom, kaže stara mudrost. Nešto slično može se reći i za Costellu. Naime, iz prekrasnih vrleti kostelskog područja ova se voda danas izvozi u Rusiju, Ukrajinu, Australiju, Jordan, a u pregovorima su sa Saudijskom Arabijom, Sjedinjenim Američkim Državama, Ujedinjenim Arapskim Emiratima...

Suradnja udruga na granici

Uspješna hrvatsko-slovenska suradnja nije samo rezultat čelnštva lokalnih samouprava ovog kraja. Štoviše, puno češća je među udrugama ovog kraja pri čemu prednjače Turistično športno društvo Kostel na čelu s predsjednikom dr. Stankom Nikolićem te brodokupska Udruga za sport, rekreaciju i turizam "Kupa" koju vodi agilni Davorin Klobučar. Ove dvije udruge u posljednjih petnaestak godina osmislile su niz zajedničkih projekata (ekološke akcije čišćenja Kupe, tradicionalni božićno-novogodišnji susret na granici, sportski turniri...) kojima zaista uspješno održavaju veze dvaju naroda.

Temelj razvoja otoka Krka

Ravnateljica prof. Đurđica Cvitkušić

Strojarsku radionicu krčke srednje škole PGŽ je ulaganjima vrijednim 80 tisuća kuna opremila pomagalima namijenjenim izučavanju elektrotehnike odnosno digitalne tehnologije

Jubilej

Doznali smo i kako će se u krčkoj srednjoj školi vrijedan "rođendanski" jubilej obilježavati tijekom cijele nastavne godine.

- Krenuli smo s izradom povijesnog foto-vremeplova za koji je zadužena nastavnica povijesti, prof. Gordija Marijan koja je, pročešljavajući našu arhivu i služeći se materijalom kojeg joj donose bivši učenici uspjela prikupiti opsežan presjek svega što je obilježilo povijest gimnazijskog odnosno srednjeg školstva otoka Krka, zaključila je ravnateljica istaknuvši i kako je, osim već realiziranog projekta izrade rođendanske "milenijske fotografije" u planu i izrada prigodne monografije koja bi prikazala dugu i bogatu povijest krčkog srednjeg školstva.

Ovo je u punom smislu riječi "škola za otok", ustanova koja oduvijek nastoji oslušivati i "servisirati" potrebe otočnog društva i gospodarstva. Najviše učenika pohađa gimnazijske programe, a uz njih ovdje se obrazuju i hotelsko-turistički tehničari, budući ekonomisti, ugostitelji i strojari

Napisao i snimio: Mladen TRINAJSTIĆ

Srednja škola Hrvatski kralj Zvonimir jedna je od najvažnijih institucija otoka Krka, ne samo zato što predstavlja svojevrsni drugi dom značajnog broja otočnih mladića i djevojaka već i stoga što ta obrazovna institucija oduvijek čini važan i nezamjenjiv temelj razvoja otoka, njegova gospodarstva i obrtništva.

Srednja škola čiji je osnivač i glavni financijer Primorsko-goranska županija koncem prošle godine obilježila je vrijedan jubilej - 90. obljetnicu organiziranog srednjeg školovanja na otoku Krku.

- Sve je počelo u zgradi u kojoj se danas nalaze uredi gradske odnosno županijske uprave gdje je 12. listopada 1921. godine s radom krenula "Mala realna gimnazija", prenijela nam je prof. Đurđica Cvitkušić, ravnateljica krčke srednje škole. Naime, prije 90 ljeta uprava Grada Krka dobila je dozvolu državne vlasti da u tom otočnom središtu ustroji gimnaziju koja je na već spomenuti datum primila svoja prva 54 učenika odnosno dva prva razreda. U to je vrijeme na čelu lokalne uprave bio dr. Otmar Brovet a njegov je tajnik bio Juraj Mužina. Tom dvojcu moramo zahvaliti na angažmanu koji je gimnaziju doveo na otok kao što se ne bi smjelo zaboraviti ni prosvjetare koji su činili jezgru iz koje se razvilo današnje srednje školstvo ovog otoka. Tu ponajprije mislim na Antu Šepića, prvog direktora novoosnovane školske ustanove i nastavnika hrvatskog i njemačkog jezika, potom vjeroučitelja Franju Volarića ali i glasovitog Lošinjana Josipa Capponija. On je ovdje predavao četiri predmeta, uz ostalo i tjelovježbu a upravo u sklopu tog nastavnog predmeta činio je mnogo na popularizaciji jedrenja i aktivnosti krčkog JK "Plav" pa ga danas smatramo jednim od utemeljitelja jedriličarskog sporta na Krku, naglasila je prof. Cvitkušić.

Regrutiranje uspješnih

Ravnateljica krčke srednje škole rekla je i kako se već iz prve generacije krčkih gimnazijalaca "regrutirao" niz uspješnih znanstvenika i intelektualaca poput Ivana Žica Rokova, An-

tona Malatestinića, Mihovila Bolonića i drugih. Govoreći o srednjoškolskoj ustanovi koja je tijekom duge i bogate povijesti mijenjala svoja sjedišta ravnateljica SŠ Hrvatski kralj Zvonimir prenijela nam je i kako su u današnji, moderan, prostran i funkcionalan kompleks otočni srednjoškolci zajedno sa svojim profesorima uselili 1979. godine.

- Jedina srednja škola na otoku Krku isključivo gimnazijski program održavala je od osnutka pa do 1974. godine. U školu se tada polako počinju uvoditi i neki drugi nastavni programi, a sve kako bi se zadovoljile kadrovske potrebe krčke privrede, naglašava prof. Cvitkušić dodajući kako su otočni srednjoškolci "na svoje" napokon došli pet godina kasnije kad je u središtu grada Krka otvoren Centar usmjerenog obrazovanja "Čedo Žic", kako se škola zvala sve do početka 90-tih.

Škola za otok

- Ovo je u punom smislu riječi "škola za otok", ustanova koja oduvijek nastoji oslušivati i "servisirati" potrebe otočnog društva i gospodarstva. Naravno, tržište rada ne možemo uvijek u potpunosti zadovoljiti. Naši učenici i njihovi roditelji uvijek traže nešto više, raznovrsnije i bolje pa se tako i mi nastojimo, naravno u okvirima mogućeg, prilagoditi današnjim potrebama tržišta rada ovog otoka, iako nažalost ne dovoljno brzo koliko bismo ponekad željeli. Danas SŠ Hrvatski kralj Zvonimir broji 368 učenika i pedeset zaposlenika - 37 nastavnika i 13 djelatnika. Najviše učenika i danas pohađa upravo gimnazijske programe. Uz pet takvih razrednih odjeljenja ovdje se obrazuju i četiri razreda hotelsko-turističkih tehničara, jednak broj razreda budućih ekonomista te tri razreda ugostitelja, učenika koji pohađaju trogodišnje nastavne programe za zanimanje kuhar ili konobar. Uz spomenute, krčka srednja škola dom je i polaznika tri razreda "strojarskih programa" - budućih automehaničara i vodoinstalatera.

Gimnaziju, doznali smo, ondje pohađa 131 otočni srednjoškolac, 80 učenika upisano je u turistički a 74 u ekonomski program. Nažalost,

"Rođendanska fotografija" čijim su snimanjem u listopadu prošle godine krčki srednjoškolci proslavili 90. obljetnicu srednjeg školstva na otoku Krku

Srednja škola Hrvatski kralj Zvonimir - u današnji, moderan, prostran i funkcionalan kompleks otočni srednjoškolci zajedno sa svojim profesorima uselili 1979. godine

Godišnji prosjek neopravdanih izostanaka ovdje se u ovom trenutku kreće svega oko jednog sata po učeniku

Moderna škola u jednoj smjeni

Tijekom proteklih 9 desetljeća kroz krčku srednju školu (koja je u tom razdoblju promijenila tri lokacije) prošlo je 6.225 učenika te više od 250 djelatnika koji su sudjelovali u školovanju 90 generacija Bodula. Srednja škola Hrvatski kralj Zvonimir danas djeluje u kompleksu koji se rasprostire na više od 5.500 četvornim metara, zgradi u kojoj učenicima na raspolaganju stoje specijalizirane predmetne učionice, dvije sportske dvorane i igralište na otvorenome, kabineti te ugostiteljski odnosno strojarski praktikum. Naša je škola jedna od privilegiranih srednjoškolskih ustanova koja si može priuštiti jednosmjenski rad, naglašava ravnateljica od koje smo doznali i kako su sve učionice opremljene modernim računalno-komunikacijskim pomagalima.

Srednja škola, bolje rečeno njena velika sportska dvorana nezaobilazna je i mjesto održavanja brojnih sportskih ali i kulturnih manifestacija. To je sadržaj koji mnogo znači gradu i otoku Krku ali i brojnim sportskim klubovima koji dvorane koriste za svoje redovne aktivnosti. Nakon više od tri desetljeća neprestane eksploatacije tog objekta došlo je vrijeme i za njegovu ozbiljniju, sveobuhvatniju obnovu. Doznali smo kako će, zahvaljujući zajedničkom ulaganju PGŽ i Grada Krka po završetku nastavne godine u velikoj dvorani biti promjenjen cjelokupni parter.

Jedina srednja škola na otoku Krku danas broji 368 učenika i pedeset zaposlenika

Velika sportska dvorana SŠ Hrvatski kralj Zvonimir mjesto je koje otočani koriste za održavanje različitih sportskih i kulturno-zabavnih događanja

Krčki srednjoškolci, njihovi nastavnici i uzvanici na proslavi kojom je u predvorju škole započelo cjelogodišnje obilježavanje 90. godišnjice srednjeg školstva na otoku

Kuharski odnosno ugostiteljski praktikum

U školskom predvorju izloženi brojni zanimljivi i vrijedni eksponati - dokumenti, dnevnici i fotografije koje prikazuju bogatu i zanimljivu prošlost krčkog srednjeg školstva

sve je manji interes za "proizvodne" odnosno strojarne programe koje u ovom trenutku pohađa samo 39 učenika. Neznatno je bolji interes učenika za ugostiteljstvo koje, također nažalost, vjerojatno zbog nemogućnosti pronalaska stalnog, cjelogodišnjeg zaposlenja postaje sve neatraktivnije mladim otočanima.

- Sad u ugostiteljskim programima imamo samo 44 učenika, što je najmanja zabilježena brojka. Nekad se ovdje školovalo i po 170 kuhara, konobara i slastičara, naglašava ravnateljica dodajući kako je sezonalnost te grane učinila svoje i sasvim očito, okrenula mlade Bodule nakim drugim, egzistencijalno "isplativijim" i sigurnijim zvanjima. To je, zaključuje prof. Cvitkušić, velika šteta obzirom da su turizam i ugostiteljstvo desetljećima glavne privredne grane otoka Krka.

Većina ostaje na Krku

Od predstavnika vodstva škole doznali smo i kako se za ostanak i nastavak srednjoškolskog školovanja na svome otoku u prosjeku odlučuje 65 posto mladih Krčana.

- To ovdje držimo i više no zadovoljavajućim podatkom, spoznajom koja nam govori da glavni mladih stanovnika ovog otoka ipak "kod kuće" nalazi programe koji ih interesiraju i pripremaju za rad ili pak kasnije akademsko obrazovanje na koje se dobar dio naših polaznika odlučuje. Postoje planovi i razmišljanja vezani i uz neke nove programe, a hoćemo li ih i kada uspjeti organizirati ovisi ne samo o nadležnim državnim tijelima, već i interesu samih srednjoškolaca.

Svojevremeno su, doznajemo, u krčkoj srednjoj školi nastojali uvesti neke nove "elektro programe".

- Iako smo već bili dobili dozvolu nadležnih tijela, u tome na kraju nismo uspjeli jer su polaznici završnih razreda osnovne škole pokazivali previeliku raspršenost u smislu želja za pohađanjem većeg broja specijaliziranih nastavnih programa koje ovdje jednostavno nije bilo moguće ustrojiti. Sad, nastavlja naša sugovornica, sve ozbiljnije radimo na uvođenju programa prekvalifikacije. Već najesen, ili pak tijekom iduće godine nastojati ćemo se bolje povezati sa ovdašnjom ispostavom Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

kako bismo utvrdili potrebe lokalnog gospodarstva i mogućnosti koje bi uuhodavanje programa obrazovanja uz rad ovdje moglo otvoriti.

Nema "markiranja"

Da je otočna škola uistinu otočna potvrđuje i podatak kako od 50 djelatnika te škole njih čak 48 živi na Krku. Dogodine će imati samo jednu djelatnicu-putnicu a podatak kojim se ponose jest i onaj kako su svi predmeti stručno zastupljeni. To što su svi otočani vrlo je važno u organizaciji rada jer nastava u školi jednostavno nikad ne staje. Ovdje je uvijek relativno jednostavno naći zamjenu za nastavnika koji je bolestan ili pak odsutan zbog usavršavanja. Učenici nemaju "praznog hoda".

- Otok Krk je relativno mala i prilično prisna sredina u kojoj se na neki način još uvijek svi poznajemo. Zato ovdje nema lutanja, nema "markiranja". S ponosom uvijek ističem podatak kako izostanaka s nastave ovdje gotovo da i nema. Uz one očekivane, kratkotrajne opravdane izostanke zbog bolesti, gotovo da i nemamo pojavnosti s kojima brojne druge srednjoškolske ustanove u našoj Županiji muče muku, a to su neopravdani izostanci. Godišnji prosjek neopravdanih izostanaka ovdje se u ovom trenutku kreće oko jednog sata po učeniku. To je rezultat kvalitetnog rada predmetnih nastavnika i razrednika, stručnog osoblja odnosno školske pedagoginje i psihologinje ali i izuzetno dobrih odnosa koje gajimo s roditeljima svih naših učenika, na što smo također ponosni, zaključuje prof. Cvitkušić.

Ravnateljica škole nije propustila naglasiti i kako za uspješnost rada krčki prosvjetari veliku zahvalnost duguju Županiji koja uvijek stoji iza njihovih planova i potreba ali i predstavnicima svih krčkih lokalnih jedinica koje djelovanje te ustanove podupiru značajnim sredstvima. Sve otočne općine i Grad Krk zdušno pomažu i nagrađuju naše učenike, zaključila je ravnateljica naglasivši kako uz stipendiranje najuspješnijih srednjoškolaca otočne samouprave nerijetko spremno financijski i logistički pomažu i brojne vannastavne sadržaje i aktivnosti krčkih srednjoškolaca. ■■

Uživancija u snijegu!

Osnovci sa Suska prvi put na snijegu

Puno je toga što su "mići Suščani" u tri dana vidjeli i doživjeli uvjerivši se u brojne ljepote i raznolikost županije u kojoj žive

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ • Snimili: Marinko KRMPOTIĆ i Petar FABIJAN

Iako je protekla zima snijeg podarila čak i otočanima, prvi dan najhladnijeg godišnjeg doba zauvijek će u sjećanju ostati svakome od osmero učenika Osnovne škole Susak koji su taj dan - 20. prosinca 2011. - proveli u Fužinama susrevši se prvi put u svom životu sa snijegom! I to onim pravim, goranskim snježnim pokrivačem debljine od 20 do 30 centimetara!

Mali Suščani u Gorski kotar stigli su na poziv Primorsko-goranske županije kako bi nastupili na središnjoj županijskoj božićnoj manifestaciji, a gosti svoje zeleno-plave županije bili su puna tri dana posjetivši Fužine, Lič i Rijeku. Puno je, puno toga što su "mići Suščani" u ta tri dana vidjeli i doživjeli uvjerivši se u brojne ljepote i raznolikost županije u kojoj žive. Uz svoju najdražu nastavnicu Barbaru Bušić Ribarić - koja već dva desetljeća podučava na Susku i već je prava otočanka, usrkos svom slavonskom podrijetlu - mali "Susak team" u ranim je jutarnjim satima zauzeo mjesta u katamaranu kojem je trebalo dobra četiri sata da bi dospio do Rijeke, srca Kvarnera. Susret s velikim gradom i velikom lukom za mnoge nije bio nešto potpuno novo, ali sve ono što je potom uslijedilo bilo je itekako novo.

Naime, čim se kombi "dignuo" iz Rijeke i došao do grobničkog dijela autoceste Rijeka - Zagreb pred očima malih otočana puknuo je pogled na snijegom pokriveno "grobničke Alpe", a taj su snijeg potom mogli dotaknuti i u njemu uživati u Fužinama gdje su ih ručkom, pjesmom, plesom i poklonima ugostili u Osnovnoj školi Ivanka Trohar omogućivši im i posjet poznatoj spilji Vrelo. Posjetili su potom i Etnografsku zbirku u Liču, nazočili priredbi u osnovnoj školi u Fužinama, vlakom se spustili u Rijeku, a sutradan tradicionalnim plesom "Unaj do" украсili županijski prijem

u HKD-u na Sušaku, pogledali film u riječkom Tower centru film te se pred sam Božić vratili na svoj mali lijepi otok.

Sve je, baš sve bilo dobro, ali grudanje pred spiljom Vrelo nezaboravno je. Tko je prvi završio u snijegu nije teško pogoditi. Prvoškolka Mía Lončar direktno je iz učeničkog kombija uskočila u tridesetak centimetara fužinskog snijega i u tren oka izgledala poput pravog malog snješkića. Najmanja i najsimplicijna, rekla nam je da joj je u školi dobro i da je svi slušaju, a najbolja je učiteljica. Ivan Mačić (4. razred) rekao nam je kako mu je na Susku lijepo, a u Fužinama još ljepše jer, naravno, ima snijega! Njegov razredni kolega Dominik Malović dodao je da mu je drago što je došao, kao i šestoškolka Ana Mačić: "Sve mi se jako sviđa, pogotovo snijeg", rekla je Ana. Slične smo stavove čuli i od preostalih četvero učenika, redom osmaša koji ove školske godine kraju privode svoje školovanje na rodnom otoku.

Andrijana Mačić ne zna još u koju će školu dalje i sretna je što je u školu išla baš na svom lijepom otoku, a drago joj je što je vidjela snijeg i osjetila prave zimske temperature. Njena kolegica Entonet Picinić možda će školovanje nastaviti u Trgovačkoj školi u Rijeci: "Žao mi je što odlazim sa Suska, ali morat ću ako želim nastaviti školovanje", rekla je Entonet, a njena kolegica Karmen Malović najvjerojatnije će se školovati za kozmetičarku. Jedini dečko u ovoj ekipi osmaša je Stiven Picinić koji će po završetku osnovne škole krenuti u Rijeku u Elektro školu: "Mora se ići s otoka zbog škole i studija. Naravno, vraćat ću se ja na Susak, ali živjet ću negdje drugdje", već sada zna Stiven koji je već upoznat s ljepotama Gorskog kotara jer je jednom bio u berbi jabuka u Brodu na Kupi. No, snijeg je, kaže on, ipak nešto posebno! ■■

Osnovci sa Suska u svom razredu

Sušćani i njihova nastavnica u gostima kod Fužinaraca

Kruna posjeta - nastup Suščana u Hrvatskom kulturnom domu

Ja san zasprave ovisna o pisanju

Napisal: Boris PEROVIĆ • Litratl: Petar FABIJAN

Kad je zišla moja prva knjiga "Z duše moje", to j bil presudni momenat da počnen još više pisat, ali i da pazin ča pišen. Profesorica Lukežić, ka j do tad već četrdesetak let istraživala čakavštinu, kod popratno slovo mojoj knjigi j napisala "Glose o grobničkoj čakavštini". To j za me bilo najveće moguće priznanji

Prijateljstvo s Gradišćancima

Inicijator ste i za osnivanje prve Katedre Čakavskog sabora izvan Hrvatske, va Šopronu va Mađarskoj.

– Z Gradišćanci već fanj let imamo prijateljski odnosi, posebno z meston Koljnof. Oni su parićevali osnivanje ogranka Matice Hrvatske, a mi smo njin predložili da osnuju prvu katedru va inozemstvu. Grobnička katedra j va Ministarstvu kulture podnesla zahtjev za proglašenji zaštićenin kulturnin dobron gradišćanskohrvatskoga, kod drevnoga hrvatskoga jezika. Ta jezik je veli del naših korenih – govor naših pranonih, zadržan takov kakov je 500 let. To ni samo kulturno dobro Gradišćancih, to j hrvatsko i europsko kulturno dobro.

Ki još ni čul za Vlastu Juretić? Na Grobnišćini siguro ni takoveh, a i većina drugeh čakavci upoznala se z njon preko čuda tega ča je napisala i organizirala. Po onomu ča je se storila i koliku volju ima za promociju svoga kraja, jasno je da se to more delat samo neki ki istinski voli zavičaj, svoj zajik, ljudi, ki je život posvetil tomu da budućin generacijami prenese ča više naše baščine. Jedna je od utemeljitelji Katedre Čakavskog sabora Grobnišćine, dugo let njezina tajnica i osoba zadužena za kreiranje njezinih programi.

Piše na čakavskon, na standardnon hrvatskon zajiku, piše pjesme, prozu, scenska djela. Dosad njoj je objavljeno osan knjig. Uvrštena je va antologiju Grobnički pisci 20. stoljeća. Osnivačica je Likovne kolonije Grobnik, pokretačica festivala Grobnička skala, inicijatorica osnutka Ženskog društva Grobnišćica. Dobitnica je nagrad Općine Čavle i Čakavskog sabora, čigova je članica Upravnog odbora. Puno njezineh pjesam je uglazbljeno, na festivalima je dobila više od 50 nagrad, autor je i više od 70 Kartulin z MIK-a. Bila je vijećnica va Općine Rijeka, pokle va Općine Čavle, kade je bila i donaćelnica, bila je aktivna i va sportu, ko predsjednica Boćarskog kluba Bajci i članica Uprave Aerokluba Krila Kvarnera.

Baščinu moramo prenest neokrjenu

Moglo bi se tako nabrajat još dugo. I opet bi se neš pozabilo, ostalo bi čagoda ča ni spomenuto va oveh besedah. Vlastu Juretić je teško ukratko predstaviti, zato je najbolje da ona sama odgovori na pitanje "ča je ona".

– Kad gjedan va čemu vidin sebe, to j književnost. Od onoga da pišen, pa do onoga da neprekidno nič čitan i učin. Meni j pisanji utočište va sakon pogjedu. I kad se na četire ure jutro slučajno zbudin, počnen razmišjat, aš mi dojde na pamet bilo kakov nedostatak va mozaiku na kon upravo delan i onda j normalno da moran poč za laptop to napisat. Domišjan se, kad san bila mića, znala san tirat drugu dicu da napravimo pozornicu i delamo kakovu prestavu, na primjer balet. Već me j onda privlačilo kreativno delo – zmišjanji i ta nikakov "scenski rad", a čuda let za tin, vodila san dičju scensku skupinu. Aš dica su neiskvarena, ona se moru prirodno ponašat, pokaževat emocije neopterećeno.

Kako ste počela pisat? Kako ste se odlučila to ča pišete pokazat va javnosti?

– Počela san pisat kod dite. Čuda let san delala va ekonomskoj struki, a smiron san bila pjesnikinja va sini. Tribala mi j potvrda da to ča delan uopće ča vredi. Kad me je početkon devedesetih let profesorica Iva Lukežić, ka mi j bila učitejica još va osnovnoj školi i do dandanas mi j najveći autoritet, pitala da ča pišen, rekla san da smiron pišen, ali da ne znan da to ča vaja. Kad mi j rekla da to ča iman napisano donesen, drugi dan san joj donesla ta kup harat. Mojoj srići ni bilo kraja kad mi j za par dan donesla 86 mojih pjesam, prepisanih na mašinu, i rekla – Evo, ja sam prepisala ovoliko, a drugu polovicu ti nastavi, ja sam pregledala sve i to treba izići. I tako j zišla moja prva knjiga "Z duše moje", uz potporu Odbora za kulturu tadašnje Općine Rijeka. To j bil presudni momenat da ja počnen još više pisat, ali i da pazin ča pišen. Profesorica Lukežić, ka j do tad već četrdesetak let istraživala čakavštinu, kod popratno slovo mojoj knjigi j napisala "Glose o grobničkoj čakavštini". To j za me bilo najveće moguće priznanji, da j tako ča vridno stavila kod stručni osvrt va moju knjigu. Smatran se darovannun s tin ča mi j profesorica Lukežić celoživotna mentorica i bez nje puno toga ne bi bilo tiskano. A takovo mentorstvo postavi imperativi: da se moran odgovorno odnosit spram svoje čakavštine, službenoga jezika, spram se baščine ku smo si dobili va nasljeđe i ku moramo prenest neokrjenu. Dapače, moramo ju oplemenit, z našimi iskustvi i stečenin znanjin.

Dvostruko pleteni sonetni vijenac

Lane ste izdala "Pleterisoneti i sestine lirike", vašu osmu knjigu po redu.

– Na tu san knjigu najponosnija. Nakon morda više od dve hijade pjesam, romana i sega drugoga ča san dosad napisala – knjiga klasične poezije. Delala san ju četire leta, va njoj je točno 19.041 slog, aš su se pjesme va jedanaesteru, a točno se zna kuliko stihih ima sonet, kuliko sestina lirica i drugi konstrukt. Profesorica Lukežić me j 2007. leta "oprala" da san se opustila i da ne delan dovojno na sebi, a dan potli mi j dala popis stručne literature ku bin tribala proč. Poslušala san ju i čapala se. Nakon knjige "Pleterisoneti i sestine lirike", gušt mi j istraživat daje. Se j to sad za me kod droga – od sonetih do sestine lirice i daje ja san zasprave ovisna o pisanju. I kad san napravila već fanj sonetih, odlučila san storit jedan sonetni vijenac za svoju dicu, za sina, nevestu i unučicu.

Proučavala san ča su delali pjesniki od srednjega vika nadaže, Daniela Arnauta, Cavalcantia i Dantea, Petrarca pa Shakespearea i Baudelairea... pa san šla i ja tako delat – poštitat od znalcih postavljena pravila i na koncu se dala profesorici Lukežić, ka je bila vidjivo zadovoljna. Nikuliko put smo skupa prehajale po ton i shvatile da se dela o duplon sonentnon vincu. Profesorica j rekla da pustin tako, da j to presedan – dvostruko pleteni sonetni vijenac. Ča se tiče sestin lirik, niki meni dragi znalci rekli su mi da se toga pustin, aš je fanj poznatih književnikih va povijesti baš sestina lirica skoro pa zakopala, ali meni j to i daje bil veli izazov. Sestinu liriku ni lahko pisat, a stručna literatura o toj kompliciranoj formi je jako štura. Na te tabele i se drugo san potrošila skoro dve leta. Najveća nagrada mi j bila kad su del tega mojga dela Edita Karađole i Denis Brižić predstavili na promociji pa kad je va dvorani bil muk. Tad shvatiš snagu poezije.

Maša na grobničkoj čakavici

Vaša zasluga je i ča je grobnička čakavština 2008. leta proglašena zaštićenin kulturnin dobrom Republike Hrvatske.

– To j samo jedan del moja zasluga, aš je niki to moral inicirat, a ja san kod kreatorica Katedrinih programih to mogla i morala. Grobnička čakavština je jedan od trih najarhaičnijih sjeverno-jadranskih govori, tako da j već samo po sebi bilo

uporišta za to. A prvi teme j smo već imeli va glosah o grobničkoj čakavštini profesorice Lukežić. Tribalo j storit projekti i programi ki će dokazat da naša čakavština ima posebnu vridnost. Tako san 1994. skupa z Draženon Herljevićen pokrenula "Grobnički list", ki j zihajal na grobničkoj čakavštini deset let. Profesorica Lukežić je storila antologiju "Grobnički pisci 20. stoljeća", z delon 13 grobničkih piscih. Skupa z Vinkon Škaronon san 1998. leta pokrenula "Grobničku skal", ka j od 2002. isključivo čakavski festival, na kon skupa s poznatimi autori dajemo priliku mladim talantiranin juden. To j jedini festival va Hrvatskoj na kon se si teksti lektoriraju. Onda san storila tekst za Križni put va Cerniku, opet na čakavštini. Katedra j tu va semu glavna pa smo 2002. izdali posebno izdanji "Knjiga braščine svete Marije Tapačke u Grobniku", autora dr. Irvina Lukežića. Za tin san, 2005. leta, storila mašu za mladi na grobničkoj čakavici, za proslavu 900 let Župe sv. Filipa i Jakova va Gradu Grobniku. Pred dve leta smo pokrenuli projekt Castrum, najveći mješoviti pjevački zbor va Hrvatskoj od okol 500 pjevačih, aš pjevački zbori su pu nas tradicija kod ča su va Dalmaciji klape. Uvjet je bil da se najmanje četiri pjesme parićaju na grobničkoj čakavštini. Kruna j bilo djelo dr. Ive Lukežić i dr. Sanje Zupčić "Grobnički govor 20. stoljeća, gramatika i rječnik", izdano 2007. leta. ■■

Čakavština na lekturu

Kako danas čuvat čakavštinu, ma autohtonu, grobničku, kastavsku, kostrensku, kad se si ti govori mešaju?

– Saki svojun čakavicun triba govorit va svojen okruženju. Ako govoriš va javnosti, onda sam prosudi kako ćeš – na čakavštini ili standardu. Kad pišemo na čakavštini, triba pisat saki svoj oblik čakavštine! Ako va čemu nismo sigurni, imamo pitat koga, a imamo kadi i za pročitat. Odavno već va naših krajih ni opravdanja za knjigu ka se tiska bez lektoriranja. Va ton je delu grobnička čakavština nakon proglašenja zaštićenin kulturnin dobron, veli korak naprovo aš je točno propisana obeza sakoga pojedinca spram zaštićenoga kulturnoga dobra. Danas imamo prilike koristit velo delo stručnjakih na ton poju kod ča su dr. Iva Lukežić, dr. Silvana Vranić, dr. Marija Turk, dr. Sanja Zubčić i drugi.

Do Londona u vlastitoj režiji

Napisao: Boris PEROVIĆ • Snimio: Damir ŠKOMRLJ

Marin lani u četvercu nije uspio izboriti Olimpijske igre, pa ga Savez više ne financira, a i klub mu je zbog teške situacije ukinuo hranarinu. U lovu na London ima tek stipendiju od grada koja kasni tri mjeseca, pa se najviše snalazi sam

Uvjeti za treniranje u Jadranu nisu idealni

Jadranove uzdanice

Osim Marina, boje riječkog Jadrana brani još nekoliko istaknutih veslača, na koje se ove godine može računati da će konkurirati za naslov prvaka Hrvatske.

– Među veslačicama najbolja je Ana Anić, koja je lani obranila naslov državne prvakinje u skifu. Tu su još dva mlada dečka, Mateo Udovičić i Domagoj Dumančić, oni su sada seniori B, te jedan laki senior, to su veslači do 72 kilograma, Nickol Udovičić. Prošle godine klub je imao vrlo uspješnu seniorsku sezonu. Osim Ane Anić, zlato na državnom prvenstvu osvojili smo Stojčević i ja u dvojcu, Nickol Udovičić i Josip Brusić pobijedili su u dvojcu za lake seniore, Dumančić i Vinko Polić s kormilarom Svenom Turatom bili su treći u dvojcu s kormilarom, kao i osmerac koji je nakon dugo godina osvojio seniorsku medalju.

Marin Bogdan već je nekoliko godina perjanica riječkog veslanja, stalni reprezentativac, bilo u mlađim selekcijama ili u seniorskoj vrsti. Redovito osvaja za svoj Jadran medalje s prvenstava Hrvatske, čime potvrđuje status jednog od najboljih veslača u državi. Nakon 12 godina treniranja ovaj 24-godišnjak iz Kostrene u prilici je nastupiti na Olimpijskim igrama u Londonu, sve aktivnosti ove sezone podređuje tom cilju. Prošle godine nije uspio izboriti olimpijsku vizu, usprkos tome što su u njegovoj posadi bila i poznata braća Skelin.

– Lani sam veslao sa Zadranimom Josipom Stojčevićem koji je prešao u naš klub. Veslali smo u dvojcu, da bismo kasnije prešli u osmerac. Onda se složio četverac s braćom Skelin, ali prekasno da bi se napravilo bilo kakav rezultat. Realno, ne može se u samo tri tjedna uveslati posada za svjetsko prvenstvo, bez ijedne velike utrke ili nastupa na Svjetskom kupu. Olimpijsku normu smo na svjetskom prvenstvu mogli izboriti jedino na sreću.

No, šanse za plasman u London još uvijek postoje. Krajem svibnja u Luzernu na predolimpijskoj regati dvojci i četverci će se boriti za dva preostala mjesta, a osmerci za jedno. Marin se nada da će veslati u Luzernu i biti uspješan.

Lani je prije četverca Marin veslao u osmercu, kraljevskoj disciplini, kako i sam kaže, njemu najdražoj.

– Dvije godine sam bio član reprezentativnog osmerca, ali problem je bio što nismo imali kontinuitet posade. U osmercu se ne može improvizirati. Već sada bi se praktički trebalo formirati osmerac za Olimpijske igre u Rio de Janeiru 2016. godine i uvježbavati posadu.

Za dobar rezultat - bolja organizacija i sustav

Marinov veliki problem je financiranje, više nema odgovarajuću podršku ni u klubu, ni u reprezentaciji, pa mora praktički sam pokrivati sve troškove.

– Budući da je prošla godina bila neuspješna, više nisam u programu Saveza, sad je trener uspio srediti tek da imam plaćene pripreme u Šibeniku. Klub je u teškoj financijskoj situaciji, pa ni s te strane ništa ne dobivam, ukinuta mi je hranarina. Nedavno su na skupštini istaknuli da su se okrenuli masovnosti i da ne mogu očekivati konkretnu pomoć. Financiram se sam koliko mogu, od grada dobivam stipendiju za prvu kategoriju s tri mjeseca

ca zakašnjenja. Kad budem išao na pripreme u Zagreb, dogovorit ću se s kolegom da spavam kod njega u domu, moram se sam snalaziti ako se želim ozbiljno baviti sportom. Ako izborimo ulazak u reprezentaciju, daljnje pripreme bi trebale biti na račun Saveza. No, nećemo odustati jer dok ima šanse treba pokušati otići na Olimpijske igre.

U reprezentativnom dresu Marin pamti i bolje dane, ima medalju sa svjetskog prvenstva B seniora.

– Kao junior osvojio sam četvrto mjesto na svijetu, onda sam veslao u osmercu za B seniore, a 2008. godine bio sam u četvercu bez kormilara koji je osvojio broncu na svjetskom prvenstvu do 23 godine. Osim mene, tu su bili i veslači iz Osijeka, Zadra i Splita, vodio nas je moj klupski trener Davor Radović. Iduće godine ista posada veslala je u B finalu svjetskog seniorskog prvenstva, imali smo nesreću što se jedan naš član razbolio. Moje je mišljenje da smo trebali ostati i dalje u istom sastavu, no procijenjeno je da nismo napravili dobar rezultat. Ostali dečki su nastavili veslati u nekim četvercima, ja sam se priključio osmercu, previše se lutalo u izboru posada posljednjih godina. Malo je to frustrirajuće jer znam gdje smo bili, a sad se neke stvari nikako ne mogu posložiti. Ne ovisi sve samo o veslačima, nego i o trenerima, klubovima, Savezu, za dobar rezultat potrebna je bolja organizacija i sustav.

Premalo trenera u klubu

Marin hvali svog trenera Davora Radovića, koji već niz godina odgaja generacije riječkih veslača.

– On je glavni klupski trener, ali nažalost nije profesionalac. Izvrstan je stručnjak, ali bio bi još bolji kad bi mogao biti posvećen samo veslanju, ovako njegov angažman ovisi i o poslu od kojeg živi. Ne može se više posvetiti ni radu u reprezentaciji, iako ponekad, po dogovoru u Savezu, dobije treniranje posade u kojoj ima njegovih veslača. Osim njega, u Jadranu radi još dvoje instruktora škole veslanja, Martina Vlatković i Dino Katić, te pomoćni trener Marinko Sablić, koji je ujedno i klupski domar. Imamo premalo trenera u klubu, svaka kategorija traži posebnu pažnju koja ovako nije moguća.

Kad se govori o Jadranu, uvijek se spominju i loši uvjeti rada i treniranja, pogotovo oni na moru, koji se godinama ne mijenjaju iako se puno puta obećavalo da će doći do preseljenja kluba i poma-ka nabolje.

– Često smo onemogućeni izaći na more zbog vre-

Moram se sam snalaziti ako se želim ozbiljno baviti sportom - Marin Bogdan

menških uvjeta i valova, ali to jednostavno moramo prihvatiti. Usprkos ovakvim neodgovarajućim uvjetima, postižu se dobri rezultati. Koristimo često našu drugu bazu u Bakru, gdje je u zaljevu daleko mirnije more, tamo odlazimo prije velikih natjecanja i s reprezentativnim posadama. No, dolje nemamo logistike na kopnu, nemamo tuševa ni svlačionica, samo pričuveno spremište za čamce.

Radne navike pomogle u studiranju

Svakodnevno treniranje i radne navike Marinu su pomogle i u studiranju.

– Pri kraju sam s fakultetom, iako sam prošlu godinu u potpunosti posvetio veslanju. Želio sam uspjeti u reprezentaciji, no išlo je kako je išlo, i iz tih poraza treba nešto naučiti. Studiram na trenerskoj školi u sklopu Kineziološkog fakulteta, u

odjelu što je otvoren u Rijeci, prva sam generacija na smjeru kondicijske pripreme sportaša. Ostao mi je do kraja još jedan ispit i završni rad. Mali je hendikep što se ispiti polažu u Zagrebu, da su mi profesori stalno u Rijeci, vjerujem da bih već završio studij.

Kad završi fakultet i okonča veslačku karijeru, vidi se i dalje u sportu.

– Volim sport, želim ostati u sportu, prenijeti mladima svoje znanje i iskustvo. Ako bude moguće, volio bih raditi u veslanju, ipak je to moj sport, a probao sam i druge sportove vezane uz more, poput jedrenja i ronjenja. Razmišljam da bih mogao biti i kondicijski trener ili osobni trener sportaša, pomoći im u pripremama. Nažalost, kao veslački trener u našem klubu ne može se živjeti, a ja se želim u potpunosti posvetiti svemu što radim. ■■

Marin s trenerom Davorom Radovićem

Planinarska staza duga je četiri i pol kilometra

S vrha se pruža veličanstven pogled na more, otoke i cijeli Kvarner

Vinodolska Staza kamenih stupi

Putevima Julija Klovića

Cilj ove akcije je zapravo vraćanje nekadašnjeg značaja starih putova kroz planinu, promoviranje turističke ponude ovoga kraja i uvrštenje staze u turističke šetnice. To ujedno znači i poticaj za brižljivu revizalzaciju i kontinuitet održavanja te mogućnost pozicioniranja starih putova kao dijelova kulturnog turizma. Zapravo, cilj projekta je upoznati lokalno stanovništvo sa značenjem staza nekada u prošlosti, ali i potrebom njihova očuvanja. Cijela kružna staza je edukativno-rekreativna jer kreće iz centra Grižana, uz crkvu sv. Martina, penje se uz staru frankopansku Gradinu, prolazi pored crkve Marije Snježne. Staza ulazi i u selo Gobići, rodno mjesto najslavnijeg svjetskog slikara minijatura Juraja Julija Klovića. Nakon obilaska Klovićeve kraja, staza se penje do usjeka brda Klamaruša, uz atraktivne špilje i izlazi na vrh, gdje se nadovezuje na postojeću planinarsku stazu Litica prema vidikovcu Pridva. Otuđa se s druge strane vraća prema mjestu Grižane, gdje rekreativno-poučni izlet i počinje - kaže Iris Bruketa.

Napisala: Mira KRAJNOVIĆ ZELJAK • Snimio: Marko GRACIN i Arhiva ZIP

Zelena Vinodolska dolina stalno otkriva svoje skrivene ljepote, a jedna od njih je Staza kamenih stupi, spomenik minulih vremena i nekadašnjeg života Vinodolaca. Svaka stuba - stupa, po vinodolski, koju su uz strmu planinu isklešali u stijeni ili kamenu stubu na stazu postavili mnogi Vinodolci tijekom proteklih stoljeća, priča priču o ondašnjem mukotrpnom životu stanovnika Vinodola.

Stazu sa 1300 kamenih stuba su, nakon što je očišćena od zaraslog raslinja, uređena i markirana, otvorili pohodnom po kamenim stupama mnogobrojni planinari iz više planinarskih društava. Sudeći prema interesu planinarskih društava i individualnih posjetitelja, cilj je postignut, jer uz ostale ljepote i mnogobrojne kulturno - povijesne spomenike, kamena staza privlači mnoge zaljubljenike u zeleni Vinodol.

Strminom do vrha

Stazu su, zahvaljujući ljubavi prema planinama i entuzijazmu, počeli prije više od dvije godine uređivati dvojica planinara Ivica Smirnov i Martin Žarić, obojica iz Crikvenice, nakon toga su se uključili i stanovnici sela Antova, Baretića i Grižana te članovi Planinarskog društva Strilež iz Crikvenice. Vinodolska općina i općinska

Turistička zajednica su od početka bili uključeni te su podržali financijski i promotivno projekt uređenja staza u cilju nove turističke ponude Vinodola. Staze su ponovo postale prohodne, a u projekt su se uključili i Hrvatska turistička zajednica, Turistička zajednica Primorsko-goranske županije i Gorska služba spašavanja iz Rijeke.

Prema kazivanjima starijih Vinodolaca, kamenim stubama su na toj i drugim stazama kroz planinu generacije vinodolskih žena i djevojaka nosile na leđima grožđe, trešnje i smokve u Gorski kotar i mijenjale za grah, kukuruz, krumpir, žito. Također, Vinodolci su tom stazom odlazili i na svoje posjede u šumskim područjima u zaleđu Vinodola, gdje su se obrađivali svoju zemlju.

Kružna staza ima kamenim gromadama označena dva ulaza, jedan u selu Antovu, a drugi u centru Grižana, duga je četiri i pol kilometra. Na cijeloj su stazi kamene stupi, koje se penju strminom i treba imati dobru kondiciju kako bi se savladala do vrha planine. Staza je dobro markirana, a na opasnim mjestima i zaštićena. Izlazi na vrhu planine, odakle se pruža veličanstven pogled na more, otoke i cijeli Kvarner, dalje se veže se na planinarsku stazu Litica koja vodi do vidikovca Pridva, koji je u uređen i promoviran u projektu vidikovaca Oči Vinodola.

Svaki je morao postaviti stubu

Kamene stube kroz planinu su nastale, prema sjećanjima i usmenoj predaji Vinodolaca, prije više od dva stoljeća. Svaki stanovnik sela ispod planine je morao isklešati i postaviti jednu stubu, kako bi se strmim putem brže došlo na vrh planine do posjeda Vinodolaca, jer je Vinodol tada bio sav pod vinogradima, a na planini se obrađivala zemlja u šumskom predjelu.

Staze kamenih stupi su korištene i tijekom Drugog svjetskog rata, kada su postale i "staze soli", jer su Vinodolke nosile sol u Gorski kotar i dalje i razmjenjivale za krumpir, grah i žito. U poratnom razdoblju, poboljšanjem uvjeta života i boljom prometnom povezanosti, kamene stube su počele gubiti svoj prvobitni značaj i pomalo su bile prepuštene zaboravu, bujnom raslinju i travi koje ih je skrilo. U sklopu staze su i dvije vrlo atraktivne špilje gornja i donja Karlova peć, koje su također dostupne posjetiteljima koji se penju kamenim stubama.

Vinodolski načelnik Ivica Crnić kaže da se uređenjem starih putova kroz Vinodol turistima pokazuju ljepote Vinodola i stara narodna graditeljska baština.

Staze su zanimljive i zahtjevne, penju se na 600 metara nad morem i izlaze na vrh planine na planinarsku stazu Litica i osim prekrasne prirode

i pogleda, turistima i ostalima posjetiteljima su zanimljive i zbog dviju spilja na visini od 350 metara - ističe Ivica Crnić.

Opres: nije šetnica već planinarska staza

Nakon otvorenja staze 2010. godine poradilo se na sigurnosti staze. U suradnji s GSS-om Rijeka i Ivicom Smirnovim na najopasnijim dionicama staze, na ulazu u špilje postavljene su zaštitne sajle, kao i na kuku Baba na vrhu planine.

Time je staza kompletirana što se tiče najopasnijih dionica, ističe Iris Bruketa, direktorica Turističkog ureda Turističke zajednice Vinodolske općine. - Naša je namjera u suradnji s PD Strilež postavljanje kamenih klupica za odmor po stazi. To je u planu 2012. godine, kao i njezino sustavno održavanje, jer to nije šetnica već planinarska staza po kojoj posjetiteljima treba dobra oprema kako bi je savladali. Stalno dolaze planinarska društva, ali i planinari individualci. Također, u planu nam je s GSS-om stvoriti uvjete za slobodno penjanje na strmoj stijeni iznad Antova. Već su poduzeti konkretni koraci; od Ministarstva kulture čeka se suglasnost da se stijenjena može legalno koristiti za slobodno penjanje, a jedan od uvjeta je i da se ne narušavaju ptičja staništa na toj stijeni - istakla je Bruketa. ■■

Staza sa 1300 kamenih stuba dobrovoljnim radom očišćena je od zaraslog raslinja, uređena i markirana

Izložba Sjenka slave bila je posvećena motociklizmu u Crikvenici

Muzej djeluje u zgradi Gradske vijećnice

S izložbe Rogi ribaru

Detalji iz Muzeja

Novi prostor

Jedan od planova je i preseljenje u novi prostor. Naime, Grad Crikvenica kupio je zgradu Stare škole u Crikvenici koja je namijenjena za kulturne djelatnosti. Budući je Gradska knjižnica prioritet za dobivanje novog prostora, muzej vjerojatno neće doći prvi na red, jer je još i neophodno uređenje tog objekta po svim standardima muzejske djelatnosti. Za sada djeluju u zgradi Gradske vijećnice, i tako će do daljnega ostati.

Muzej će obilježiti 600 godina od prvog spomena Crikvenice

Crikvenički Muzej za sada nema stalni postav, a zbog kratkog razdoblja postojanja nije ga do danas ni mogao imati. Zbog nedostatka prostora u kojem trenutno djeluje ne može se izraditi stalni postav, no to ih ne sprečava da neumorno prezentiraju ovdašnju baštinu

Napisala: Mira KRAJNOVIĆ ZELJAK • Snimio: Sandro RUBINIĆ i Arhiva ZIP

Muzej Grada Crikvenice djeluje tek tri godine, a već je postao prepoznatljivo mjesto okupljanja kulturne javnosti. U te tri godine mali i vrlo aktivni muzej donio je brojne nove aktivnosti i obogatio kulturnu ponudu Crikvenice, ali i šire. Proveli smo dan u Muzeju Grada Crikvenice i razgovarali s ravnateljicom Irenom Jurić i kustosicom Teom Rosić, jedinicima dvjema djelatnicama, koje su atraktivnim i zanimljivim izložbama uspjele zaintrigirati i privući mnogobrojne posjetitelje iz zemlje i inozemstva koji su upoznali bogatu kulturno-povijesnu baštinu crikveničkog i vinodolskog kraja. Budući da se ove godine obilježava velika crikvenička obljetnica – 600 godina od prvog spomena Crikvenice, zanimalo nas je kako će je Muzej obilježiti.

Ove godine Crikvenica obilježava zaista veliku obljetnicu i sve muzejske aktivnosti bit će u znaku te proslave. Muzej Grada Crikvenice uključio se već početkom godine u obilježavanje obljetnice, ugošćavanjem izložbe Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja u Rijeci – Starohrvatska groblja Vinodola. Kao glavni događaj planira se postavljanje prigodne izložbe na kojoj će se prezentirati povijesno-umjetnička baština našeg crikveničkog i vinodolskog područja u razdoblju od 15. do 18. stoljeća. Ovoj Izložbi prethodi opsežno istraživanje i prikupljanje građe. Budući

smo jedan od najmlađih muzeja u RH i započeli smo svoj rad od nule te tek formiramo zbirke, što znači da u pripremama izložbi najvećim dijelom ovisimo o posudbama, otkupima i donacijama. Inače, za muzej je ova obljetnica bila dodatni poticaj za početak istraživanja povijesne i umjetničke baštine Vinodola, a sama izložba će biti rezultat tih početnih nastojanja. U ovom projektu zajedno smo s Riječkim Sveučilištem, Filozofskim fakultetom Rijeka, Odsjekom za povijest umjetnosti, Pomorskim i povijesnim muzejom Hrvatskog primorja u Rijeci te Riječkom Nadbiskupijom. Okupili smo znanstvenike i stručnjake koji istražuju povijest, arhitekturu, slikarstvo, skulpturu, umjetnički obrt u razdoblju od 15. do 18. stoljeća, a izložbu planiramo otvoriti u ljetnim mjesecima. Primorsko-goranska županija također je prepoznala naš projekt i podržala ga.

Zanimljivi i raznoliki

Muzej je uključen i u mnoge projekte istraživanja i prezentiranja kulturne baštine. O tome ravnateljica Jurić kaže: - Bilo je u dosadašnjem kratkom razdoblju rada muzeja podosta zanimljivih tema koje su bile predstavljene, od arheologije, paleontologije, povijesnih tema, etnografije i sl., što u vidu izložbi, predavanja, znanstvenih skupova, kroz publikacije i tiskovine, radionica s djecom, kulturnih manifestacija, a snimljen je čak i do-

kumentarni film o jednom našem značajnom nalazištu Vrtare male u Dramlju i to u produkciji HRT-a. Trudimo se u našem muzejskom predstavljanju kulturne i prirodne baštine biti što zanimljiviji i raznolikiji, jer to je jedini način da privučemo posjetitelje.

Značajna je i jako dobra suradnja sa školama i vrtićima, što djelatnice Muzeja smatraju jednom od važnijih misija muzeja, a čiji je cilj upoznavanja djece s muzejskim sadržajima na zanimljiv i njihovom uzrastu primjeren način. - Svake godine organiziramo nekoliko radionica u kojima sudjeluju djeca vrtićkog i školskog uzrasta, a prošlogodišnja suradnja sa Dječjim vrtićem Radost u Crikvenici rezultirala je i dječjom izložbom, predstavom Ledeno doba te izdavanjem slikovnice Vila Markačeva.

Suradnja s građanima

Muzej za sada nema stalni postav, a zbog kratkog razdoblja postojanja nije ga do danas ni mogao imati. Zbog nedostatka prostora u kojem trenutno djeluje ne može se izraditi stalni postav, no to ih ne sprečava da stalno prezentiraju ovdašnju baštinu putem povremenih izložbi. U protekle tri godine uspjeli su javnosti predstaviti nekoliko zanimljivih izložbi koje su bile jako dobro prihvaćene, o čemu govori i brojka od 13.000 posjetitelja za 2011. godinu.

- Do sada su postavljene izložbe Otkriveni svjetovi (multimedijalna izložba o naša dva najznačajnija nalazišta, paleontološkom nalazištu Jami Vrtare male i arheološkom nalazištu Ad turres), izložba Lavlja jama (geološko-paleontološka izložba o Jami Vrtare male), izložba Sjenka slave (povijesna izložba o auto-moto sportu u Crikvenici), izložba Srdačni pozdravi iz Primorja (izložba starih razglednica), izložba Rogi ribaru (povijesna izložba o ribarstvu Crikvenice i okolice). Također su postavljene i dvije izložbe etnografskog karaktera u suradnji s Udrugom umirovljenika Grada Crikvenice i Općine Vinodolske – Kikarice none Marije i Marijina dota, a trenutno se u muzeju može razgledati izložba Starohrvatska groblja Vinodola. Teme su bile raznolike i za svakoga se nađe ponešto. Moramo naglasiti dobru suradnju sa srodnim institucijama, udrugama i građanima općenito u tijeku priprema izložbi, bez čije pomoći, ponajviše u posudbi građe, ne bismo mogli ostvariti sve ovo. Turisti su također jako dobro prihvatili djelovanje muzeja i rado posjećuju naše izložbe koje i obogaćuju turističku ponudu područja – ističu Irena Jurić i Tea Rosić.

- Od prvog dana djelovanja Muzej se uključuje u organizaciju različitih manifestacija, a i samostalno organizira događanja. Značajna manifestacija koju muzej organizira u ljetnim mjesecima su Dani Ad

Irena Jurić, ravnateljica Muzeja, Damir Rukavina, gradonačelnik Crikvenice, i kustosica Tea Rosić

S posljednje izložbe Starohrvatska groblja Vinodola

Uspješna dječja priča - Dan muzeja obilježen je predstavom Ledeno doba

S međunarodnog kolokvija izrade staklenih perli

U planu je izgradnja Arheološkog parka nalazišta Ad tures

turesa, koja prikazuje život antičkog razdoblja, a temelji se na otkriću velike rimske keramičarske radionice iz 1. st. koja je otkrivena na području grada Crikvenice.

Rimska keramičarska peć

Protekle godinu obilježio je jedan značajan događaj – Prvo paljenje replike rimske keramičarske peći koji je upriličen za širu znanstvenu zajednicu, no pridružilo se i dosta znatiželjnika koji su bili zainteresirani vidjeti kako je izgledala rimska keramičarska peć te kako su pekli predmeti prije 2.000 godina. Peć je izgrađena u okviru projekta Eksperimentale arheologije, a isti projekt bio je podržan i od strane Ministarstva kulture. - Mi smo zapravo izradili repliku peći temeljem pronađenih i istraženih ostataka, neke dijelove koji nisu bili pronađeni smo pretpostavili, gradili smo tehnikom kao prije 2.000 godina i zapravo sada će kroz buduća paljenja peći znanstvenici bilježiti rezultate i u konačnici izvoditi zaključke o samom izgledu i funkcionalnosti rimskih keramičarskih peći. Moramo istaknuti da smo prvi u svijetu izradili repliku ovakve peći i jako smo ponosni na ovaj projekt.

Muzej je trenutno uključen u povijesna terenska istraživanja vezano za nalazišta Lokvišće, Vrtare male i Igralište – Crikvenica. Svi ovi pro-

jekti podržani su od strane Ministarstva kulture, a u potporu arheološkim istraživanjima nalazišta Crikvenica-Igralište uključila se također i PGŽ. Godine 2010. bili smo voditelj istraživanja gradine Drivenik u okviru županijskog projekta Putevima Frankopana što je bio izuzetno zahtjevan i fizički naporan posao budući se radilo u zimskim mjesecima no bilo je to veliko iskustvo gdje smo vidjeli da smo u stanju odraditi i najteže zadatke. Na pitanje o planovima za budućnost ravnateljica Jurić kaže:

- Ono na čemu ćemo intenzivno raditi u budućnosti su podloge i rješenja za izgradnju arheološkog parka nalazišta Ad tures u Crikvenici. Radi se o zahtjevnom i dugotrajnom projektu, u smislu izrade projekta dokumentacije i konzervacije samih nalaza, no mišljenja smo da je to nešto što može dignuti Crikvenicu u turističkom, znanstvenom i edukativnom smislu i dati joj posve drugačiji značaj na karti Europe. Nadamo se u ovoj ili najkasnije u idućoj godini započeti konzervaciju gradine Badanj pokraj Crikvenice, budući je ona potencijalno ugrožena od urušavanja, a naročito vezano uz prolazak trase autoputa. Truditi ćemo se da izložbeni program bude uvijek zanimljiv i prihvatljiv širem krugu ljudi. ■■

Replika rimske keramičarske peći

Otočić sv. Marin - sanacija kapelice i otočića odvijat će se uz nadzor konzervatora

Ruža vjetrova otočića Svetog Marina

Otočić Sv. Marin, udaljen 205 metara od istočne obale grada Novog Vinodolskog, doživjet će turističku i kulturnu valorizaciju. Projektom se u prvoj fazi planira uređenje i izrada pristupnih staza, postavljanje jedne tunere i uređenje privezišta za manje barke te klupa položenih u smjeru vjetrova

Napisala: Mira KRAJNOVIĆ ZELJAK • Fotografije: Petar FABIJAN i Arhiva ZIP

Maleni otočić Svetog Marina koji se nalazi u akvatoriju ispred gradske plaže i Parka Ivana Mažuranića svojim zelenilom i izvrsnim položajem daje prepoznatljivu vizuru Novog Vinodolskog s mora i južnog ulaza u grad. U cilju njegove turističke i kulturne valorizacije Turistička zajednica i Grad Novi Vinodolski ušli su u realizaciju uređenja otočića. Zanimljiv i atraktivan projekt pod nazivom "Ruža vjetrova otočića Svetog Marina" financijski su pomogli Grad i Turistička zajednica, Primorsko-goranska županija, Turistička zajednica PGŽ, a radovi na prvoj fazi uređenja trajat će do lipnja ove godine, a druga faza iduće godine.

Otočić Sv. Marin je udaljen 205 metara od istočne obale grada Novog Vinodolskog. Na njemu se nalazi istoimena stara crkva, koja s otokom čini ambijentalnu cjelinu i na neki način predstavlja simbol grada, što se očituje i po tome što se spominje kao kulturno blago u povijesnim knjigama te pojavljuje kao motiv na razglednicama i promotivnim materijalima. Osim crkvice, koja je u derutnom stanju, na otočiću se nalazi i srušena ribarska koliba te malo privezište koje je također ruševno. Ranije su na otočiću bile dvije tunere te je bila dovedena voda i stuja, no nažalost s vremenom su nestale tunere, a nema ni vode ni struje.

Projektom se u prvoj fazi planira uređenje i izrada pristupnih staza, postavljanje jedne tunere i uređenje privezišta za manje barke te klupa položenih u smjeru vjetrova. Ti radovi procjenjuju se na oko petsto tisuća kuna. Sanacija kapelice Sv. Marina, uređenje ostataka ribarske kućice i uređenje prostora za priredbe, ostavlja se za drugu fazu. Otočić danas služi samo kao motiv mnogim turistima za fotografiranje ili divljenje ili, pak,

plivačima, koji doplivaju do njega i na njemu se sunčaju.

Otočić Sv. Marina je u vlasništvu Grada Novog Vinodolskog. S planiranom sanacijom kapelice i otočića suglasni su konzervatori, a radovi će se odvijati uz njihov nadzor. Površina mu je nešto manja od jednog hektara.

- Uređenjem i sanacijom otočića dobit ćemo u konačnici atraktivan turistički program. Stvorit će se mogućnost za višestruku turističku i kulturnu valorizaciju, ali isto tako i za organizaciju nekih drugih događanja, poput razgledavanja kapelice kao sakralnog objekta, mogućnosti organiziranja vjenčanja u kapelici, organiziranja raznih izložbi kao i komornih priredaba, mogućnost korištenja otočića kao otvorene pozornice s petstotinjak mjesta. Uređenjem tlocrta ribarske kućice kao i postavljanjem tunera ukazat će se na našu bogatu ribarsku prošlost. Uz to, uređenjem stazica dobivamo vrlo atraktivnu šetnicu po otočiću i otvaramo mogućnost korištenja skrivenih uvalica za kupanje, mogućnost veza za izletničke i druge brodice te korištenje otočića za sportske svrhe - plivanje, ribolov, jedrenje, ronjenje i slično. Uz ostale financijere, svojim sredstvima projekt prate Grad Novi Vinodolski i TZ Grada. - Primorsko-goranska županija i njezina TZ dosad uvijek prepoznavaše naše projekte, a podršku nam daju i ovaj put, kao što su prepoznali projekte vidikovaca "Oči Vinodola", Staklene kapelice, Ružice Vinodola i druge. Na osnovi projektne dokumentacije, koju je izradio projektni ured Vukušić d.o.o. iz Rijeke, projekt će se kandidirati i na natjecanjima u ministarstvima turizma i kulture - kazao je Vladimir Butković, direktor Turističkog ureda TZG Novog Vinodolskog. ■■

Vrijedni sačuvani nalazi

Zeleni otočić je kroz povijest promijenio nekoliko naziva - "Školjic", "Caplan" i "Petrovac", a 1933. je vratio svoje povijesno ime po kojemu je nazvana crkva koja je na njemu nekoliko stoljeća. Na osnovi podataka crkvice potječe iz vremena rane gotike, a najvjerojatnije je smještena na i sada vidljivim temeljima starijeg objekta. Ta starija predromanička crkva bila je nešto većih dimenzija od postojeće.

Na otoku je nađena i kamena ploča, koju je podignuo Flavius Julius Rufinus Saramantius, rimski namjesnik Dalmacije, u čast rimske carice Helene. To je period od 337. do 350. godine poslije Krista kada se taj namjesnik često spominje i u Dalmaciji. Crkva je imala kameni šiljasti svod (rana gotika), a bila je pokrivena kamenim pločama, od kojih je dio nađen pokraj nje. Postojale su i kamene klupe koje su se koristile najvjerojatnije još pred šezdeset do sedamdeset godina kada se još služila misa u crkvi. Pod je od oblutaka, a vrata su bila drvena sa horizontalnim prečkama - navedeno je, uz ostalo, u Studiji o zaštiti i sanaciji graditeljskog naslijeđa Novog Vinodolskog.

Liječnik Ivan Bubić, docent nefrolog u riječkom KBC-u, sa suprugom i sinom sjedio je u kazalištu broda u kojem su iluzionisti svojim programom zabavljali publiku. Nije ni slutio da će za tri sata, nakon predstave, vođen prisegom Hipokratu, pružati pomoć ozlijeđenima, promrzlima, šokom psihički slomljenim putnicima broda Costa Concordia

Bili smo u kazalištu mislili smo da je sve dio iluzionističkog trika

Napisao: Zdravko KLEVA • Snimili: Dr. Ivan BUBIĆ, Petar FABIJAN, REUTERS

Bio je petak, 13. siječnja. Talijanski krucer Costa Concordia u 19 sati isplovio je iz luke Civitavecchia i sa 4.229 putnika i članova posade zaplovio prema Savoni, ishodištu sedmodnevnog krstarenja po Tirenskom moru, lukama Francuske, Španjolske i Italije. Liječnik Ivan Bubić docent nefrolog u riječkom KBC-u, sa suprugom i sinom sjedio je u kazalištu broda u kojem su iluzionisti svojim programom zabavljali publiku. Nije ni slutio da će za tri sata, nakon predstave, vođen prisegom Hipokratu, pružati pomoć ozlijeđenima, promrzlima, šokom psihički slomljenim putnicima broda Costa Concordia.

Za to vrijeme, kapetan kukavica Francesco Schettino već je napustio brod a sudbinu putnika prepustio u ruke iznenađnim herojima poput Ivana Bubića.

Nasukavanje se nije ni slutilo

Dr. Bubić kaže da nitko od njegovih suputnika

iprva nije shvatio da se brod nasukao:

- Bilo je negdje oko 21.30 sati kada se u jednom trenutku sve nagnulo na stranu, što smo mi shvatili kao dio predstave, iluzionističkog trika. Ništa se nije činilo opasnim dok nisu počele stvari padati po okolnim dućanima. Onda smo, priča dr. Bubić, jedan od nekolicine Riječana i Primoraca koji su krstarili brodom, tek shvatili da se dogodilo nešto neuobičajeno. No ničega što bi upućivalo na to da je brod udario u nešto, nije bilo. Ništa se nije ni čulo jer je kazalište skroz na pramcu, a brod je udario krmenim dijelom. Onda je zazvonio prvi alarm i mi smo, kako su nas učili kada smo se ukrcali na brod, odmah otišli u svoju kabinu po svoje pojaseve za spašavanje, uzeli svoje jakete i otišli na palubu koja je bila za nas predviđena. Nikakve druge stvari nismo uzeli, kaže Bubić.

Na znak za uzbunu postupili smo čisto instink-

Dr. Ivan Bubić

Spašavanje putnika s talijanskog krucera nije bilo sinhronizirano

Tužan kraj Costa Concordije, broda za fitness i opuštanje

Dr. Ivan Bubić na svom svakidašnjem poslu u KBC-u Rijeka

Nasukana brodska grdosija koju je dr. Bubić snimio s obale otočića Giglio

U trenutku udesa Bubići su bili u kazalištu

Noć je bila veoma hladna, a ljudi su se smrzavali

Iako vam oni stalno govore da treba prvo ukrcati ženu i djecu, kada krene panika tu kontrole više nema

ativno, zapravo posljednje što ste mogli očekivati jeste da ste se nasukali. Tako da smo u biti uzeli samo pojaseve i jakete i supruga mi je dala novčanik. Mislili smo da ćemo otići gore na palubu, da je u pitanju neki kvar kojega će oni brzo otkloniti pa ćemo opet natrag.

Nismo se po uputi vratili u kabine

U tom trenutku, kada smo došli na palubu, ostali smo bez struje. I tada je krenula panika. Ljudi su počeli vikati, vrištati, tražiti bezglavo svoje najbliže. Tako da to baš nije bilo ugodno, pogotovu za malo dijete koje je uz vas. Onda je došla posada. Obavijestila nas je da je neki kvar na motoru i da će to biti otklonjeno. Nakon toga posada nam je rekla da odemo natrag u kabine. S Bubićem u društvu putovala je šogorica sa svojim suprugom i djetetom. Uputu da se vrate u kabine nisu slijedili već su se ponovno vratili u prostor kazališta u kojem je dio publike i dalje sjedio, ne reagirajući na ono što se u tom trenutku događalo vani. Kada je dan znak za uzbunu, mi smo ponovno izašli na palubu, nastavlja Bubić i nakon petnaestak minuta smo se ukrcali u čamac za spašavanje.

- Iako vam oni stalno govore da treba prvo ukrcati ženu i djecu, kada krene panika tu kontrole više nema. Naš čamac za spašavanje bio je na strani nagnutoj prema moru. Kod spuštanja, nije se mogao otkočiti pa su dva člana posade morala istodobno presjeći užad. Tada je bio malo napeto. Zamislite što bi se dogodilo da je jedan presjekao užu, a drugi nije, u kakav bi položaj došao čamac nakrcan sa stotinjak putnika.

Spas na otoku Giglio

Na obali otočića Giglio bilo je već mnoštvo ljudi. Iz kojeg se obitelj Bubić nastojala što prije udaljiti. U toj gomili Talijana, Nijemaca, Španjolaca i Hrvata pod stresom, panikom, bilo je opasno zadržavati se. Ne znate hoće li vas tko gurnuti, čvrsto držite za ruku suprugu, nosite dijete, probijate se da izađete iz katastrofične atmosfere, uplakanih, ustrašenih, ozljeđenih. Onda smo čuli da su otvorili crkvu i školu i mi smo se u njoj smjestili. Putem prema školi prošli smo pored ambulante ispred koje je bilo već dosta ljudi. Ja sam svoje ostavio u školi i vratio se u

ambulantu, kaže dr. Bubić.

U ambulanti smo od liječnika bili kolega Francuz, ja i još jedan kolega koji je rekao da je iz Irana. U neko doba došao je i brodski liječnik, on je samo stajao na ulazu i nije baš pokazao nekog interesa, a iza ponoći došla su dva-tri tima hitne pomoći. Ljudi su bili ozlijeđeni, bila su tri prijeloma kralježnice, to su osobe koje su očito skakale u more. Problem je bio, kaže Bubić taj, da su ljudi koji su bili s one druge strane prema moru imali osjećaj da skaču u more, a u stvari skakali su na stijene koje je more plitko prekrivalo. Bilo je prijeloma nogu, ruku, a onda kasnije iza ponoći počeli su dolaziti ljudi koji su plivali do obale, a takvih je bilo dosta. I njih je trebalo skinuti i pokušati utopli.

Nije bilo lako. Giglio je mjesto na otoku od 150 ljudi gdje je sam prostor ambulante vrlo oskudan, nemate dovoljno sredstava protiv bolova. Mjesni je apotekar odmah dao svu svoju apoteku nama na raspolaganje, međutim, to se jako brzo potrošilo. Ostali stanovnici otoka su nam davali svoje plahte, deke... Bila je hladna noć, ljudi su se doslovce smrzavali.

Imali smo sreće

Obitelj Bubić imala je sreće. Našla se na prvoj strani broda s koje je mogla brzo i relativno sigurno napustiti brod. Držali smo se hladno, staloženo, a Ivanova supruga, pohvalio ju je u razgovoru, potpuno je racionalno kontrolirala situaciju. Sina su nastojali zabaviti drugim temama, kako bi mu odvratili pozornost od neočekivane i za sve potpuno nepoznate situacije koja traje i razvija u neizvjesno. Nije pokazao neke izrazite znakove straha, kaže liječnik Bubić, ali vidio sam, križao se.

Kružno putovanje brodom započeto u Savoni, uz pristajanja u luke Marseille, Barcelona, Palma De Mallorca, Cagliari, Palermo, Civitavecchia, završili su neplanirano na otoku Giglio. Odatle su sutradan trajektom prebačeni na kopno. Već drugog jutra, s trajekta su vidjeli Costa Concordiju položenu na bok. Ružna je to slika, vidjeti takvu grdosiju kako bespomoćno leži. Čovjeku je teško zamisliti da nešto može uživati takvom i tolikom brodu. ■■

Restoran-konoba Nada
Glavača 22, 51516 Vrbnik
Tel. 051/857-065
Fax. 051/857-205
www.nada-vrbnik.hr

Tri generacije koje i danas "nose" restoran Nada - Ivan, baka Nada i Marijanka Juranić

Pogled s terase

Poznati krčki restoran "Nada" smješten u samom povijesnom središtu Vrbnika, na vidikovcu iz kojeg puca pogled na dojmpljivu, stjenovitu obalu "Vrbnika nad morem" nazobilazna je postaja svih istinskih ljubitelja kvalitetne hrane, posebice vrhunskih ribljih specijaliteta ali i autohtone domaće kuhinje koja se u spomenutom vinarskom središtu naše županije njeguje i promiče s posebnom pažnjom i žarom.

Članovi obitelji Juranić, vrsni ugostitelji i vinari baštine kulinarsku tradiciju koju je prije gotovo četiri desetljeća, zajedno sa svojim suprugom Josom pokrenula gđa Nada, sveprisutna baka današnjeg "spiritusa movensa" - Ivana koji s roditeljima Željkom i Marijankom danas vodi restoran ali i vinariju "Nada". Uz vrhunsku gastronomiju kojoj se u "Nadi" oduvijek pridaje dužna pažnja, ponuda tog vrhunskog vrbničkog restorana stalno se dopunjuje novim gastro-enološkim ali i prostornim sadržajima. Restoranu s terasom prije dvadesetak godina najprije je pridodana konoba. Moderniziranje proizvodnje vina i rast interesa izletnika za tim

vidom ponude dovodi i do uređenja prostrane vinarije u kojoj se, uz mogućnost kušanja vina, višekratno nagrađivanih pjenušaca i žestica iz domaće proizvodnje posjetitelji Vrbnika danas mogu upoznati s proizvodnjom vrbničke žlahtine ali i svime što se vezuje uz znalačko podrumsko njegovanje zlatne kapljice kojom se Juranići s pravom ponose.

Tko voli Vrbnik i njegovu gastronomsku i vinski priču zasigurno će obići "Nadu" jednako kao što taj restoran neće zaobići ni svi koji cijene mediteransku kuhinju, posebice ribu (u toplom ili hladnom izdanju) ali i domaće delicije poput krčke janjetine, pršuta, sira te šurlica, makaruna ili pak njoka i to, kako nam je Ivan rekao, spravljenih prema prokušanoj i dokazanoj Nadinoj recepturi. Restoran je dulji niz godina uvršten u red 100 najboljih hrvatskih restorana a za svoj rad Juanići su dobili brojna priznanja među kojima i Maison de qualite Reda sv. Fortunata.

M. Trinajstić
R. Gropuzzo

Makarune najbolje ručno izrađuje baka Nada koja je sa svojim suprugom Josom još 1974. godine utemeljila vrbnički hram gastronomije

U konobi

Recept Makaruni

Tijesto umijesiti od 1 kg glatkog brašna, 1 cijelog jajeta te jednog žumanjka s vrlo malo vode. Tijesto podijeliti na djelove i svaki dio zasebno valjati a potom i rezati na rezance širine tri prsta. Rezance potom izrezati na kvadratiće i zamotati ih "prika prsta". Kuhati u slanoj, zaključaloj vodi s malo ulja 10 do 15 minuta (ovisno o tome volite li ih tvrde ili mekše). Poslužiti s janječim, goveđim ili pak gulašom od divljači. Izvrsni su i s ribljim brodetom.

Razgovarala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Glumac koji živi kazalište

Obzirom da sam karakterni glumac i uloga Oca u komadu Vedrane Rudan "Dabogda te majka rodila" bila je vrlo inspirativna, obzirom da se radi o nasilju u obitelji. Sličnu ulogu igrao sam u komadu "Pet vrsta tišine" autorice Shelagh Stephenson, za koju sam na Međunarodnom festivalu malih scena dobio nagradu

ŠTO JE BILO INSPIRATIVNO U NOVOJ ULOZI KOJOM STE SE PREDSTAVILI U KOMADU VEDRANE RUDAN "DABOGDA TE MAJKA RODILA"?

- Obzirom da sam karakterni glumac i uloga Oca u komadu Vedrane Rudan "Dabogda te majka rodila" bila je vrlo inspirativna, obzirom da se radi o nasilju u obitelji. Sličnu ulogu igrao sam u komadu "Pet vrsta tišine" autorice Shelagh Stephenson, za koju sam na Međunarodnom festivalu malih scena dobio nagradu.

Do suradnje sa Vedranom Rudan došlo je nakon čitanja njenog romana "Dabogda te majka rodila". Mislio sam da se može vrlo dobro napraviti kazališna predstava od materijala koji pruža roman. Pitao sam gospodu Rudan da li da se upustimo u realizaciju toga i nakon dogovora sa intendanticom HNK Ivana pl. Zajca Nadom Matošević Orešković odlučili smo napraviti predstavu u koprodukciji.

USKORO ĆE SE NAVRŠITI DVA DESETLJEĆA OTKAKO STE REALIZIRALI IDEJU O OSNUTKU NOVOG TEATRA HKD, A ZAČETNIK STE I IDEJE HRVATSKOG FESTIVALA MALIH SCENA...

- Doista, ne mogu ni vjerovati da je prošlo gotovo 20 godina od početka rada ovog Teatra u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku. Meni kao glumcu dosadila je velika scena i "kostimirani komadi", želio sam direktni kontakt s publikom. Želio sam scenu na kojoj će se igrati suvremeni repertoar, i uz pomoć tada mladog Laryija Zappie krenuli smo zaista u pravu avanturu bez ikakvih materijalnih sredstava.

Nakon prvog velikog uspjeha Olbijeve drame "Tko se boji Virginije Woolf" u toj predstavi dobio sam nagradu Grada Rijeke, a Edita Karađole i ja za glavne uloge nagrade na Hrvatskom festivalu malih scena u Rijeci. Pravu moralnu i materijalnu pomoć pružio nam je tada riječki gradonačelnik Slavko Linić na kojoj sam mu zahvalan do današnjeg dana.

Budući da je to bilo vrijeme rata, svi smo bili okruženi svojim zidovima. Želio sam da u Rijeci malo otvorimo kazališni prostor i da prikazemo najbolje male forme koje su se u to vrijeme pojavile u Hrvatskoj. Dakle, sve ovo što se poslije događalo od Hrvatskih malih scena do Međunarodnog festivala, imam osjećaj da sam sve to sanjao. Bilo je teško, naporno, uvijek borba s novcem, ali Rijeka je u ovih 20-tak godina dobila zaista kazališni prozor u svijet. Publika je imala prilike vidjeti predstave od Amerike do Rusije.

3

ČESTO STE NA TRŽNICI - KUHATE LI I KAKO SE SNALAZITE U KUĆNOM AMBIJENTU I ŽENSKIM POSLOVIMA?

- Da, često idem na tržnicu. Volim ne samo riječku tržnicu, putujem po cijelom svijetu i gdje god bio uvijek odem na tržnicu. To mi je veliko zadovoljstvo. Naravno, kuham i to vrlo dobro, ali sve manje mi je to zadovoljstvo. Ne stidim se "ženskih poslova", čitav život supruga i ja ravnopravno sudjelujemo u kućanskim poslovima u našoj kući.

KAZALIŠTE DANAS I KAZALIŠTE KADA STE VI POČINJALI, IMA LI RAZLIKE?

- Kada je moja generacija dolazila nakon završene Akademije u kazališta, situacija je bila sasvim drugačija. Nama su kazalište i pozornica bilo sveto mjesto, prvo i najvažnije. Srećom, u to vrijeme nisu postojale sapunice, tako da je mladi glumac svoju afirmaciju morao tražiti u kazalištu. Kroz pravi repertoar dolazilo se polako do rezultata koji su u to vrijeme nešto značili. Danas je sve drugačije, svi pitaju prvo za novac, a osim toga mladi glumci ne okušavši se na sceni, jer je produkcija mnogo manja, ulete u sapunicu sretni da ih na tržnicama i po robnim kućama ljudi prepoznaju i u velikoj većini nakon završenih epizoda više ne postoje. No, to je današnje vrijeme.

4

NA KOJI NAČIN PROVODITE UMIROVLJENIČKE DANE? AKO SE TO UOPĆE MOŽE REĆI, OBZIROM NA PUNI RADNI ANGAŽMAN...

- Pitate me kako provodim umirovljeničke dane? Ja sam samo formalno u mirovini, radim mnogo više nego veliki broj mladih ljudi. Vremena za opuštanje gotovo i da nemam. Nekih specijalnih hobija nemam, kad imam vremena volim slušati dobru glazbu, dosta čitam i uživam u odrastanju moje unuke Karle.

I ove godine će 19. Međunarodni festival malih scena nastojati prikazati najbolje predstave u regiji i dvije predstave izvan regije. Bez obzira što je situacija s novcem ove godine vrlo teška, mislim da sam uspio napraviti kvalitetan Festival. U programu će biti 7 naslova i 9 izvedbi.

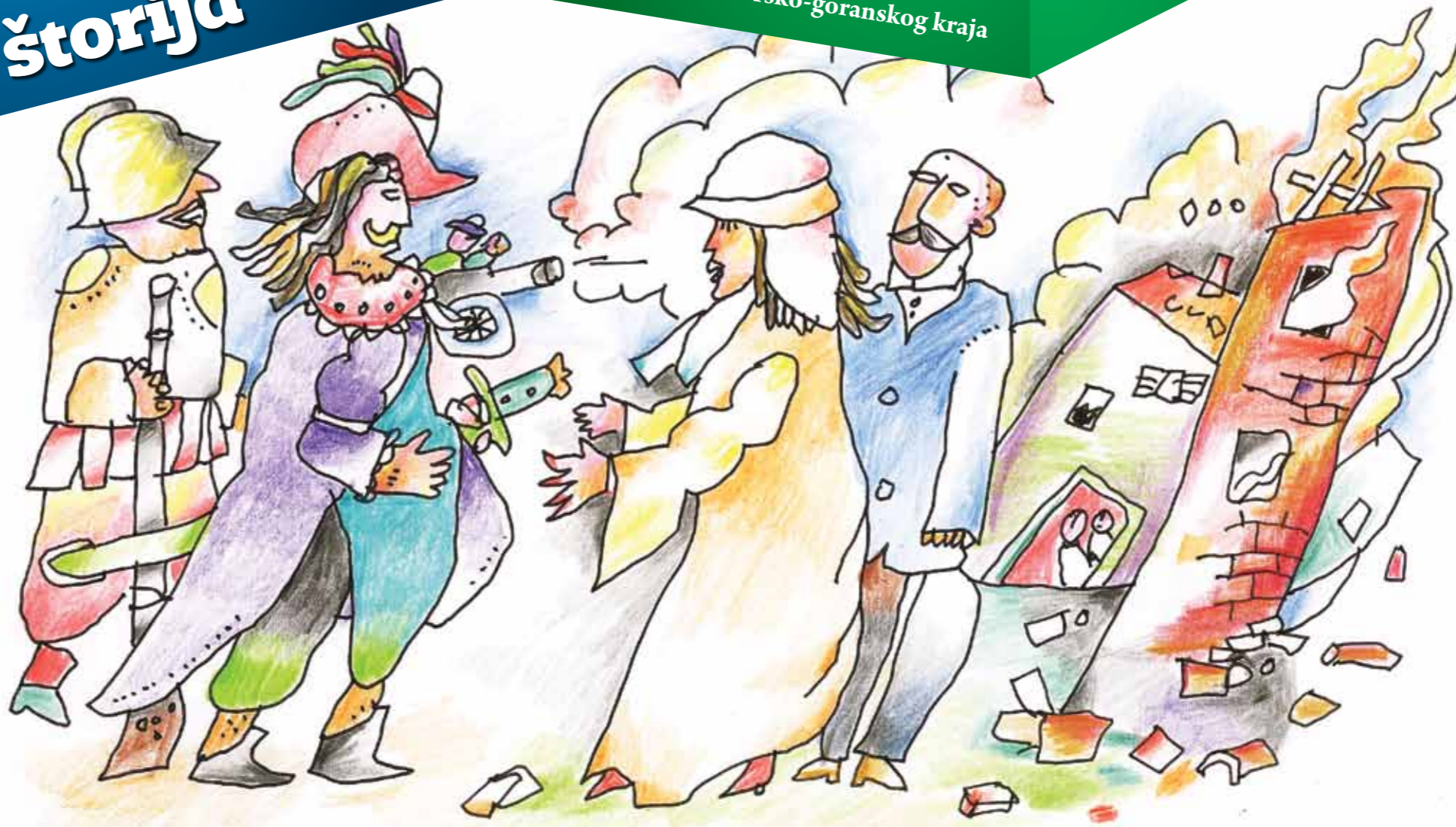
pitanja

5

2

Karolina riječka

Tekst: Dragan Ogurlić
(prema Vatroslavu Cihlaru)
Ilustracija: Vjekoslav Vojo Radočić

U Rijeci, koju je Napoleon smatrao jednim od svojih ponajboljih strateških bastiona na jadranskoj obali, dana 13. srpnja 1813. osvanulo je teško, naoblačeno jutro.

Na riječkom žalu ispred Gradskog tornja u rane jutarnje sate nije bilo još gotovo nikoga, samo se nekoliko kalafata vrzlo oko izvučenih barki. Tišinu rana jutra i sive naoblačene neizvjesnosti kidao je tek žamor što je dopirao s palade. To su braceri, noseći nešto hrane, ali i mnogo uzbuđenih vijesti o kretanju engleske flote na Jadranu. Englezi su već bombardirali Hvar i Korčulu operirajući s Visa, a sada ih eto i u blizini Kvarnera. Mornari su pripovijedali da se na otvorenom moru izvan Velih vrata pojavila engleska eskadra i da plovi prema Rijeci. Ovisi samo o vjetru i vremenu kad će ući u Kvarnerski zaljev.

I da nije bilo nešto vreve i žamora na tržnici iza Gradskog tornja, što je toga usnulog jutra također bila neobično prazna - mljekarice i povrčarice su izostale - čovjek bi pomislio da to nije ona živa, uzbubana,

vesela i južnjačka Rijeka, već neki zamrli grad po kojem lutaju utvare i sjene.

Jedan će glas pokrenuti poput munje čitav grad, ljude, kuće, ulice i trgove - engleska je flota na Velim vratima! Na vijest o primicanju engleskih ratnih brodova uskomeša se čitava Rijeka, a tišina se, koja je još netom davala gradu obilježje usnula naselja, naglo prekinula. Iz kuća izletješe ljudi, majke s djecom, starci i žene, sve se to sjatilo na glavni trg, tražeći jedan od drugoga savjet i spas. Riječki pomorci, koji su znali svojim brodovima probijati i englesku blokadu, shvatili su pri prvom pogledu na siluete engleskog brodovlja o kakvim se jedinicama radi. Bilo je to nekoliko većih engleskih fregata, a jednim od najvećih brodova, "Master of Navy", zapovijedao je John Leard. On će biti i onaj koji će ispaliti prvu topovsku salvu na Rijeku. To je onaj isti Leard koji će nekoliko godina kasnije - ironijom sudbine - doći u Rijeku i ovdje postati britanski generalni konzul, oženiti se Riječankom iz obitelji Zanchi i postati pater familias jedne poznate i zaslužne riječke obitelji. Svakako on toga dana,

promatrajući Rijeku dalekozorom s mora, nije ni pretpostavljao da će bombardirati grad u kojem je u tom času zajedno sa svim Riječanima i Riječankama strepila pred njegovim topovima i njegova buduća žena.

A francuska posada koja se u taj čas nalazila u Rijeci, nije bila sposobna ni uzdržati red u gradu, a kamoli se oduprijeti topovima s moćnih engleskih brodova koji su vozili i čete za iskrcavanje. Vojvoda od Otranta, guverner Ilirske provincije Joseph Fouche, nije iz Ljubljane poslao Rijeci nikakvu pomoć. Francuska je posada već istog jutra napustila grad, a zajedno s njome otišao je čitav francuski upravni aparat. Jedino se neko vrijeme održao na Trsatu francuski detašman, sastavljen od hrvatskih vojnika, ali i taj se povukao prema Sv. Kuzmu kad su prve engleske granate pale na Rijeku.

Francuske baterije, koje se nalaziše uzduž obale od kapucinske crkve do Rječine, uopće nisu reagirale na englesku paljbu. Prvi su se engleski odredi nesmetano iskrcali na obalu kod kapucinske crkve, uputivši se zatim prema Rječini, kraj koje su se nalazili glavni magazini i koja je u

ono doba kao glavna riječka luka bila krcata drvenih brodova. Požar nije bilo teško podmetnuti s obzirom na mnoštvo bačava punih ulja i dasaka što su se nalazile naslagane uz obalu. Brodovi su umah počeli gorjeti, a vatra, što se silnom brzinom proširila po čitavoj luci, zahvatila je i kuće na Fiumari.

Zamalo je i čitava Rijeka nestajala u dimu, dok su s engleskih ratnih brodova grmjele topovske salve. Panika je obuzela čitav grad, malo je tko uspio pobjeći u pozadinu. Historijsko municipijsko zvono zazvonilo je na uzbunu, no zvuk njegov jedva se čuo u topovskoj grmljavini i vrisku žena i djece, koji izletješe na ulice grada tražeći spasa, a ne znajući gdje. Eto, u tom povijesnom času nastaje legenda o Karolini Belinić, ni pučanki ni plemkinji, riječkoj spasiteljici.

Karolina Belinić, rođena Kranjec, bila je dijete staroga riječkoga grada, udana za poštena i čestita našeg čovjeka Lovranca, Andriju Belinića. Osjećala se Hrvaticom, kao što je to uvijek isticala i kako je to u dokumentima zabilježeno. Imala je tri kćeri: Alpinu (rođ. 1808.), Cattarinu (rođ. 1811.)

i Rosu, rođenu upravo te 1813. godine. Bila je autohtona Riječanka, a stanovala je pod krovom jedne od onih starih riječkih kuća pokraj kojih često prolazimo bez interesa, ne sluteći da iza njihovih zidova ima toliko toplih i srdačnih momenata iz života našeg svijeta u prošlim vijekovima. U to doba, potkraj francuske vladavine u Rijeci, Karolini Belinić su dvadeset četiri godine, mlada je i brižna majka dviju djevojčica od jedne i dvije godine.

Na događaje tog 13. srpnja 1813. Karolina Belinić reagira sasvim sentimentalno i ljudski, više kao uciviljena majka nego kao povijesni akter. U hrvatskoj drami, koja započinje toga dana i traje gotovo iduća dva stoljeća, Karolina je tek glas starog riječkog grada.

Ljudi koji se u onom općem metežu i uzbuni nađoše onog jutra na Korzu, ispred Gradskog tornja, opaziše najednom u crnu žalobnu halju odjevenu ženu kako se u pratnji jednog svog rođaka odlučnim koracima upućuje do engleskih baterija i engleskog zapovjednika da usred dima i požara izmoli od njega milost za grad i

za sve riječke majke i djecu. Zapovjednik John Leard, veliki pomorac iz škole admirala Nelsona, čije ime je zabilježeno i u pomorskoj znanosti, imao je pred sobom građanku simpatične vanjštine i prirodne elegancije, fina bijela tena, koja ga je promatrala izrazito dubokim crnim očima koje su molile za milost. Karolina Belinić bila je u tom trenutku zebnja čitava grada.

Što je rekla engleskom pomorcu i što mu je nudila, nikad se neće saznati. Neki su pisci, godinama poslije, pokušali rekonstruirati taj razgovor pa čak i nešto više od toga, ali mi to ne možemo znati. Zna se samo da je, nakon kratka dijaloga s Riječankom, engleski zapovjednik obustavio paljbu i paljenje grada. Poštedio je od propasti grad u koji će se nekoliko godina kasnije vratiti kao prijatelj i zet. Znade se da je nakon susreta s Karolinom Belinić engleski zapovjednik John Leard istom završio ratne operacije u Rijeci, digao jedra i otplovio put Kraljevice i Bakra. Karolina Belinić, riječka heroina, umrla je mnogo godina kasnije, u svom gradu, poštovana i još za života opjevana.

PUTO
VIMA
FRAN
KOPANA

Krk

Srednjevjekovni vladari otoka i grada Krka - knezovi Frankopani, podigli su u 12. stoljeću na obali mora utvrđeni kaštel s četiri kule za obranu grada, te je kaštel dio gradskih fortifikacija. Cjelinom dominiraju dvije kutne kule okrenute prema gradu. Otok Krk je pao Veneciji u ruke 1480. godine kao posljednji otok na Jadranu, kada je na prijevazu u venecijansko zarobljeništvo odveden knez Ivan Frankopan.

Primorsko - goranska županija
Adamićeva 10
HR - 51000 Rijeka

+385 51 351 600
info@pgz.hr
www.pgz.hr

primorsko
goranska
županija